

AB

143582

W. Am. J.

4.

MEMORABILE
TERTIUM

DE

ÆRARIO
IMPERIALI.

CL^o LXXIV,

Aaa

*Tertium hoc S. R. I. memorabile
De Ærario Imperiali
Serenissimo Imperii Architbesaurario
Sacrum esto.*

Pecunia rerum administratrix omnium.

Conspectus Capitulorum partis III.

L I B. I.

C. I.

De ærarii Imperialis necessitate,

- I. Ærarii publici necessitas in S.R. Imp.
- II. Nulla penè Respublica sine ærario fuit.
- III. S. R. Imp. sine eo hætenus non benè fuit, nec valuit.
- IV. Expedit S. R. Imp. suum habere ærarium.
- V. Subditorum opes heri & hodiè vanè habitæ loco ærarii.
- VI. Non major in subditis, quàm in ærarii administratoribus fides.

C. II.

De Archithesaurarii necessitate, dignitate utilitate,

- I. Ærarium Imperiale non potest esse sine Archithesaurario Imperiali, nec iste sine illo.
- II. S. R. Imp. Archithesaurarius non ita pridem quasi divinitus constitutus.
- III. Ejus dignitas, utilitas, necessitas.
- IV. Honora semper fuit & quondam quæstura.

C. III.

De ærarii Imperialis natura à fisco & marsupio distincta.

- I. Ærarii etymologia & nomen retentum, licet pecunia non amplius ærea.
- II. Natura ærarii generalis.
- III. Notio pecuniæ Imperialis.
- IV. Ærarium sur dictum Imperiale.

- V. Fisci nominalis notio.
- VI. Fisci realis notio, distincta ab Imperii ærario.
- VII. Bona ærarii & fisci distincta.
- II X. Quid marsupium.

C. IV.

De Imperialis ærarii definitione & divisione.

- I. Ærarii definitio.
- II. Definitionis explanatio.
- III. Ærarii divisio in certam ac diversam pecuniam.
- IV. Quatuor præcipua Imperii indigna ærario.
- V. Quatuor Æraria in uno summo.

C. V.

De cuiuslibet status Imperii redditibus illibatis & distinctis ab huius ærarii mediis.

- I. Media ærarii Imperialis distincta à Principum fisco, civitatum ærario.
- II. Ærarium hoc non est locupletandum priscis Imp. redditibus, novis per Imperium veſtigalibus.
- III. Nec nummo Imperii communi.

C. VI.

De tribus præviis mediolorum ærarii Imperialis.

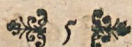
- I. Primum prævium, communis Imperialium voluntas illud constituendi.
- II. Voluntatem movet Imperialis necessitas.
- III. Eandem communis utilitas.
- IV. Itidem ejusdem facilitas.
- V. Alterum prævium, recta æstimatio bonorum Imperialium.
- VI. Tertium prævium, Imperii notitia, id est, statuum, locorum, hominum, reddituum, Imperialium.

C. VII.

De ipsis mediis ærarii Imperialis.

- I. Collationes Illustres, voluntariæ, decennales.
- II. Collationes bello partæ, casuales ac perpetuæ.
- III. Collationes feudales, casuales.
- IV. Collationes pœnales, casuales.

V. Colla-

- V. Collationes ex appellationibus, casuales.
- VI. Collationes ex quasi necessaria juris ratione, casuales.
- VII. Collationes hæreditariæ, & vigesimalis, casuales.
- IX. Collationes capitales, quinquennales.
- IX. Collationes mercales, continuæ.
- X. Collationes nundinales, triennales.
- XI. Collationes reales, triennales.
- XII. Collationes frumentariæ annuæ.
- XIII. Collationes sacræ & ecclesiasticæ, casuales.
- XIV. Collationes exteræ & regiæ, decennales.

C. IIX.

De tempore, intra quod Imperiale ærarium his mediis & modis est constituendum ac locupletandum.

- I. Tempus constituendi ærarii est decennium.
- II. Dicta media & collationes sunt diversi temporis, generis, modi.
- III. Singulæ collationes suum habent tempus.
- IV. Quarundam distincta tempora sunt periodica, quarundam continua.
- V. Tolerabilior temporum seu annorum, & conferentium Imperii statuum distributio.
- VI. Ærarium his mediis & annis constitutum, iisdem augendum; eo aucto, collationes aliquandiu remittendæ.

C. IX.

De summi ærarii partibus, mediiorumque ad illas destinatione.

- I. Summi ærarii partes quatuor, veluti peculiararia unius æraria, Imperatorium, militare, Camerale, Sanctius.
- II. Quæ media inferenda Augusto, quæ militari.
- III. Quæ iterum utrique.
- IV. Quæ Camerali, quæ & huic & militari & sanctiori.
- V. Quæ rursus sanctiori.
- VI. Quæ & quot in quatuor.

C. X.

De loco ærarii Imperialis.

- I. Locus ærarii commodus Noriberga, eiusque castrum.
- II. Seu quædam sacris alioquin vacua ædis sacra.

Aaa 3

III, Quæ

- III. Quatuor ibidem construendi fornices benè clausi.
- IV. Sex ibidem paranda conclavia, toti item minora contubernia.
- V. Imperialis pecuniæ sumtibus construenda.

C. XI.

De ærarii Imperialis constituendi, & constituti ministeriis, horumq; salariis,

- I. Ministeria Archithesaurarii, Directorum circularium & magistratum in constituendo ærario.
- II. Peculiaria horum magistratum circularium ministeria in eodem constituendo.
- III. Ultima omnium Magistratum ministeria in eodem.
- IV. Ærarii constituti administratores, summi, medii, infimi.
- V. Munus Archithesaurarii in ærario constituto.
- VI. Cura consiliatorum in eodem.
- VII. Partes ibidem Advocatorum ærarii.
- IIIX. Opera quæstorum.
- IX. Studium scribarum.
- X. Sollicitudo Calculatorum.
- XI. Servitia infimorum.
- XII. Numerus administratorum, seu quot & unde sumendi.
- XIII. Horum salaria, à quibus definienda.

C. XII.

De quæstorum rationario ærarii, rationalibus, & ratiociniis.

- I. Notæ boni rationarii.
- II. Tabularum accepti summa capita, capitum articuli.
- III. Tabularum dati capita, horumque articuli.
- IV. Rationalia rationum & articulorum accepti & dati fundamenta.
- V. Quid sit ratiocinium, ejus auditores & examinatores, Consiliarii & advocati ærarii, ejusdemque calculatores, totiusque summa finalis, accepti & dati, & utriusque disunctio.
- VI. Conclusio hujus tertii memorabilis, votum autoris iteratum proprium horum S, R, I. maximè necessariorum successu.

Lib. I. Par. 3. C.I.
De ærarii Imperialis necessitate.

I.

R

Eligio Imperialis, una & concors, est divinum S.R. Imperii propugnaculum. Justitia Imperialis, memorato
 ordinata & administrata modo, internum ejus præ-
 dium. *Ærarium Imperiale, hoc, quo jam dicitur mo-*
 do, constitutum, utriusq; adjumentum, ipsiusque ro-
 bur Imperij. Sine hoc illa contra Infideles humani-
 tus non potest defendi, ista ocys non administrari,

*Ærarii pub-
 lici necessi-
 tas in S.R. I.*

hoc non bene intus valere, foràs non formidari, majestaticè non conserva-
 ri, belli, pacisque negotia feliciter non expediri. Præstat Imperio ærari-
 um publicum, quod anima corpori, nervi currenti, pennæ volanti, navis
 transfretanti.

Quisquis habet nummos, securâ navigat aurâ,
 Fortunamque suo temperat arbitrio.

Hujus adminiculo S. R. Imperium habebit Duces & milites; Judi-
 ces & assessores, legatos & adjuutores.

*Nulla Res-
 publ. sine æra-
 rio fuit pu-
 blico.*

II. Nullum regnum Imperium, nulla penè Respubl. paucis exceptis,
 sine suo fuit ærario; non Hebræorum, quæ tota religione constitit, æra-
 rium sanctum habuit. Non Græcorum, quæ suum Deli reposuit; Non
 Romanorum, qui quoddam sub Regibus, Consulibus, Principibus consti-
 tuerunt. Non defuit collegio Christi, non Ecclesiis Apostolorum suum,
 & quidem, secutis seculis largissimum. Nulla hodiè est tribus, opificum,
 nullum civium sodalitiu sine suo ærario.

*1. Reg. 7, 51,
 14, 26, 16,
 15, 2 Reg. 12,
 8, Neh. 10.*

III. Sola nostra Respub. Imperialis sine eo hæcenus fuit, sed minus
 bene & feliciter. Nuda, id est, necessario ejus adminiculo destituta, non be-
 ne valuit, nil bene potuit; non bene patuit imperiali Justitiæ, nec suæ
 militiæ: at bene patuit vicinorum potentiæ.

*32, 13, 5. Thu-
 cyd. 1, 16, 3.
 Justin. 3, 6 4.
 Flor. 3, 9 5.*

IV. In

*Tacit. 1, 11, 8,
 2, 47, 3, 6, 2,
 1, 3, 25, 1,
 Luc. 8, 2, 3,
 Iohann. 17, 29*

*Act. 2, 44, 45. 4. 31. Rom. 12, 13, 1. Cor. 16, 1. 2. Cor. 8, 1, Galat. 6, 6.
 Nostrum Imperium sine eo hæcenus malè fuit.*

*Expedi
S. R. Imp. suū
habere
ararium.*

IV. Interest igitur S. R. Imperij quā maximè, publicum quā primū cuius provisus in Instrumento Pacis omissus, constituit ararium Imperiale. Hòc constat ejus autoritas, felicitas, recta & tempestiva expeditio negotiorum Imperialium, belli, pacis, Justitiæ, legationum: inde pētenda adjumenta Imperatorum, subsidia calamitatem publicarum.

*Subditorum
opes, heri es
hodie vanè
habita loco
ararij.
Plin. paneg.
50, 2. 27. 4.
Eutrop. lib. 1,
10. l. 2. C. de
omni agr. No
vell. 8.*

V. Tria illa, quondam aliā Imperij formā speciosus, dicta, quam veritus effecta, aurum, argentum, & quæ pretiosa alia apud subditos sunt, eorum, qui regnant, magis sunt, quam possidentium. Ecquid Cæsar non suum videt? cuius est, quidquid est omnium: tantum ipse, quantum omnes, habet Bonus Princeps, qui magis à suis diligitur, quā timetur, habet, quidquid cives possident. Cives divites nervi Reipublicæ & thesauri Principis sunt, & id genus alia, nostrā hodie Imperij figurā, inania verba sunt: frustra que obvertuntur constituendo arario Imperij publico. Non sumus in Laconum, Venetorum, aut Utopicorum Republica. Alexander M. suos quondam habuit thesauros apud amicos, non nos ter Imperator, qui nec pares Constantini & Constantij subditis habet subditos. Nos trates hodie Imperij status non nisi comitialiter rogati aliquid dependunt ad Imperatoris, aut commune Imperij bonum, idque arbitrariè, querulè, tardè, mediocriter.

*Non major
in subditis,
quam in ara
rij quæstori
bus fides.*

VI. Dericulo hodie sunt, qui censent certiores esse Reipubl. opes apud Cives & subditos, quā apud quæstores publicos, veluti plerunque minus fides, aut negligentes. Sanè tales & esse possunt cives & subditi: quin longè facilius, uno duntaxat obsequii vinculo, illi gemino adstricti, muneris & obsequij, unde major in illis, quā in his præsumitur fides & diligentia: quæstoribus quoque incubant ararij Prætores ac Præfecti, at nulli civibus & subditis: superest ac præest denique his omnibus omnes præminens summus Imperij Thesaurarius, summè providus: perfidix & incurix obex, & acerrimus vindex.

C. II.

*De Archithesaurarii Imperialis necessitate,
dignitate, utilitate.*

*Ararium
Imperiali
non potest es
se sine Archi
thesaurarii
Imperiali.*

I. Quā necessarium est Imperio ararium, tam est arario Imperiali necessarius summus Præfectus, id est, Magnus, aut Archithesaurarius Imperialis; sine quo nec illud, sine illo nec iste esse potest. Illustre munus, esse,

C. III.

De ararii Imperialis natura à fisco & marsupio distincta.

Ararii etymologia.

Natura ararii generalis.

Pecunia Imperialis notio.

l. 178. 222. D. de V. S.

Ararium cur dictum Imperiale.

Fisci nominalis notio.

Fisci realis notio: distincta ab arario Imperij.

Bona ararii & fisci distincta. l. 1. D. de offic. procurator. l. 1. C. de offic. Coar. rerum privator.

I. Ararium ab ære, quod olim in usu erat, nomen etiamnum habet. Pecunia quanquam hodiè sit argentea vel aurea, nec, ut quondam ærea, illis metallis, aut nondum inventis, aut nedum signatis.

II. Ararium Reipubl. uteri instar, pecunias recipiens publicas, paulatim postea dispensandas per totum Imperij corpus, est Imperialis Thesauri Camera, ad quam ex omni Imperij parte, pecuniæ publicæ deferuntur.

III. Nomine pecuniæ hîc non veniunt ea quæ jure civili, sed signata & numerata moneta, argentea & aurea, itemque omne frumenti genus, in alimenta militum & eorum, aliamque calamitatem Imperij publicam collecta & asservata.

IV. Dicitur ararium Imperiale, quia ex omnium quocunque modo in S. R. Imperio commorantium collationibus, in Imperij majestatem, commoditatem, in eolumitatem conflatur, asservatur, & reconditur; inque usus ejusdem publicos, togatos & sagatos, quando opus est, expenditur.

V. Fiscus vas est sparteum, quo pecuniæ recipiuntur & deferuntur ad Principis Cameram, valetque continens pro contento, id est, pro ipsa recepta & delata pecunia, pecuniæ nomine latius sancto, ac civili jure.

VI. Fiscus est Principis propria pecunia in usum ejus privatum; in quem ipse jus habet; cujus semper est bona causa sub malo, mala sub bono Principe: ararium est S. R. Imperii & S. P. Q. Rom. Germ. pecunia propria ac publica ad usus Imperij publicos; in quod nec Imperator nec Imperii status, ut singuli, sed ut universi, hoc est, ipsum S. R. Imperium, caput & membra, seu universum Imperij corpus, jus habet. Nomina fisci & ararii heri & hodiè confusim usurpata.

VII. Ararii publici bona sunt unius generis, & considerationis, merèque Imperialia ac publica, Fisci aut Principis bona geminæ sunt naturæ: quædam possidet, ut privatus, sine intuitu principatus; vulgo dicta bona Principis patrimonialia, non fiscalia, quibus olim præerat procurator Cæsaris, vel Comes rerum privatarum, quædam possidet jure Principatus, aut diadematis; vulgo bona Coronæ annexa principatui; quædam pos-

luet

si det jure potestatis & autoritatis, ut veſtigalia, census, compendia bonorum vacantium, confiscationes &c. quæ verè sunt bona fiscalia, propria Principis, quibus præſt rationalis procurator, hodiè Præſes Camera Principis, vel etiam fiſci advocatus. Hæc fiſcalia olim Populus R. poſt, Principes, hodie Electores, Principes, Civitates imperiales poſſident, ipſum Imperium nihil eorum: unde ejus ærarium aliunde conſtandam.

*l. i. C. ne sine
juſſu princip.
l. 2. s. hoc in-
terd D. ne
quid in loc.
publ.*

II. Fiſcus minor ærario, major maſſupio: Maſſupium eſt ſingularis exactio pecuniæ facta à conſulibus & decurionibus locorum ac civitatum, poſtea deferendæ ad Cameram Principis, vel ad ærarium Imperiale: ruruſ ſumitur pro contento continens.

*Quid maſſu-
pium.*

C. IV.

*De ærarij Imperialis definitione &
diſiſione.*

I. Ærarium Imperiale eſt publica S. R. Imperij pecunia ex certis omnium in S. R. Imperio quocunque tempore, loco, modo commorantium collationibus annuatim conſtata, ad uſus S. R. Imperij ac Imperatoris publicos, negotia Imperialia, juſtitia, militia, legationis, caſusque calamitatis publicæ, deſtinata, in certo Imperij loco aſſervata, à ſummo S. R. Imperij Theſaurario gubernata, ejusque juſſu à quaſtoribus, aliisque adjuutoribus juratis adminiſtrata ac diſpenſata.

*Ærarij defi-
nicio.*

II. Eſt pecunia publica, id eſt, univerſo Imperij corpori, nulli membrorum ac ſtatuum, ac ne Imperatori, propria ac obnoxia. Ex certis annuatim collationibus, pecuniariis præcipuè, & frumentariis: ſeptimo reſcendiſ capite. Omnium in Imperio commorantium ſive momentaneè & tranſitorie, ſive continuè ac perpetuè: ſive in pagis, vicis, oppidis, civitatibus, ſive in comitatibus, principatibus, ducatibus; ſive ſint indigenæ, incolæ, advenæ, convenæ, hoſpites, opifices, ſive magiſtratus, ſtatus, membra vicini, amici Imperij. Ad uſus publicos, i. e. ad publicum S. R. Imperij honorem, tutelam, commodum, egationes totius Imperij bono obediendas; negotia juſtitia & militia Imperialis; ad caſus publicos avertendos, levandosve, publicæ calamitatis, hoc eſt, famis, peſtis, egeſtatis cujuſdam ſtatus fatalis, belli denique externi, interni, internicini. In certo loco, totius conſenſu Imperij dilecto, in medio Imperij tuto & ſecuro. A ſum-

*Definitionis
explanatio.*

mo Imperij Theſaurario, hoc eſt, à S. R. Imperij Architheſaurario, ſummo Imperialis ærarij curatore, direttore ac principe, primario pecuniæ publicæ præfecto, cogendæ, custodiendæ, expendendæ, miniſterio quaſtorum, aliorumque adminiſtrorum.

In uno ærario diverſa & diverſa pecunia.

III. Ærarium Imperiale unum, ita eſt componendum, ut in eo uno diverſæ ſint ſpecies, ſeu diverſa, ac diverſa pecunia, quia unum & promiſcuum non omnibus benè negotiis, ſed ſingulæ in eo pecuniæ, ſingulis melius deſtinari ac ſubvenire poſſunt.

Quatuor præcipua Imperij noſtro indiga ærario.

IV. Sunt quatuor præcipua Imperij perpetuo indiga ærario: primum eſt Status ac honor publicus Imperatoris, à quo dependet totius Imperij autoritas & dignitas publica, qui præcipuè quoque hic ſpectandus, ac prima in uno illo ærario pecunia conſervando ejus honori conſecranda, qui alioquin nihil in nec de Imperio poſſidet, eaque loco menſium, quos vocant Romanorum ſeu expeditionum Romanorum, jam dudum exolitarum: alterum eſt Onus negotiorum publicorum, quæ ſunt vel belli vel Pacis; pacis iterum vel juſtitiz vel legationum Imperialium; unde altera in eo pecunia reponenda ſuſtinendis quatuor Cameris ſeu Curiiſ Imperialibus, & legationibus; tertia militiz Imperiali: quartum eſt fatale quoddam, quod omnibus pene regnis, & noſtro commune eſt Imperio, calamitatis Imperialis major vis, inde quarta in eo pecunia ad hos ultimos calamitatum caſus, extremamque S. R. Imperij fortunam reſervanda.

Quatuor in uno æraria.

V. Hoc igitur unum ac perpetuum conſtituendum ærarium in ſe veluti contineat quatuor; illuſtre, camerale, militare, fatale: quorum omnium unus ſummus erit inſpector S. R. I. Architheſaurarius,

C. V.

De cujuſlibet ſtatus Imperij reditibus illibatis, & diſtinctis ab hujus ærarij mediis.

Media ærarij diſtincta à principiſco, civitaſum ærario.

I. In conſtituendo Imperiali reditu perpetuo, imitatus quodammodo D. Auguſtum, annitar, ut excogitem eum, qui ſit citra cujuſvis injuriam, quem omnes Imperiales probent, nulli indignentur; diſtinctum à principum ſiſcis, civitatum ærariis, propriis cujuſlibet ſtatus reditibus, agrariis, pecuariis, ſolariis, piſcariis, piſtoriiſ, pomariis, oliſtoriiſ, mercalibus, metallicis, argentariis, aurariis, ferrariis, collectis, veſtigalibus, gabellis,

bellis, accisis, molendinis, fluminibus, amnibus, rivis, aucupiis, apibus, bombycibus, bonis damnatorum, spuriorum, confiscatis vacantibus multarum, stapularum, ponderum compendiis, aliisque juribus & commodis territorialibus, jurisdictionalibus, forestalibus.

II. Nec veteres Imperatorum reditus Imperiales, jam dudum factos Electoribus ac Principibus Imperij proprios, ad completandum hoc ærarium revoco. Maneant omnia omnium jura ac commoda illibata. Nova vectigalia per Imperium publica nulla erigantur supplendis Imperialis ærarij redditibus ne non suus mercaturæ cursus eò maneat liberior gemino merces onere non augeantur, principum vectigalia non diminuantur.

*Non præcis
Imperatorum reditibus, nec novis per Imperium vectigalibus hoc ærarium est locupletandum.*

III. Nec huc reductum eo nummum Imperij communem à Maximil. 7. primitus introductum, diversis exactum annis diversimode, & repetitum, denique desitum, cepto alio, hodieque retento: quia illæ nostro incongruus ærario, & minus sufficiens, irregularis, extraordinarius, ingruenti bello Turcico, militumque stipendiis, non omnibus Imperij negotiis subsidiarius; incertæ solutionis juxta ac incerti generis, modo patrimonialia modo capita, modo utraque veluti mixta complexus. Hoc vero Imperiale ærariū esse debet ordinarium regulare, perpetuum, omnibus Imperij negotiis par, certæ solutionis & certi generis.

Recessus Imperij. 1495. 1500. 12. 17. 45. 1546. 48. 51. 1566. Nec nummum Imperij communi.

C. VI.

De tribus Mediorum Imperialis ærarij præviis.

I. Primum est constans Imperialium voluntas ac propositum constituendi ærarium Imperiale, enixo innixum studio conferendi, pro sua quisque portione, media, quæ mox in medium hic adferantur, ad illud locupletandum.

Primum prævium communis voluntas Imperialium.

II. Animum addunt necessitas, utilitas, facilitas. Non ea necessitas, quæ lex temporis dicitur, quæ fiunt, vi quadam, cogente, mixtâq; quàm pura fieri videntur voluntate; quæ cessante, cessat voluntas ac propositum constituendi ærarium; quæ ipsa animi constantiæ, quam hic requirimus, plane adversatur: sed ista civilis, quæ lex Imperij dicitur, suamque accipit æstimationem ab ipso civium Imperialium fine, qui est vel justitiæ, vel

Voluntatem movet Imperialis necessitas, hanc finis Imperialium.

belli, aliorumve negotiorum Imperialium administratio, cui consequendo necessaria est ærarij constitutio ac locupletatio; qui finis cum sit perpetuus, perpetua quoque sit necesse est ærarij constitutio & locupletatio: Quæ vero ad utrumque hoc sunt necessaria, ad ea jus habere intelligitur Imperium, hoc est, facultatem constituendi & locupletandi ærarium ex civium bonis Imperialium hoc ipso societatis immedietatis & mediæ-tatis respectu unitorum, se suaque tuendi & conservandi vel jure & legibus, pactis vel legationibus, vel vi & armis contra quoscumque; quæ absque ærario publico expediri non possunt.

*Eandem mo-
vet commu-
nis utilitas.*

III. Nihil vero magis trahit animum ad hoc vel illud agendum aut instituendum, quàm communis utilitas, seu id, quod publicè interest. Hòc ipso ducamur omnes; hoc summum in omnes & omnia habeat Imperium ac dominium. Habere constitutum ac locupletatum in Imperio ærarium, Imperij totius & omnium, & unius cujusque interest. Nec aliter hîc accipienda publica Imperij utilitas, quàm quæ univèrsim & singillatim, quæque tantum univèrsim, nec statim singillatim, quæq; rursus singillatim ita conducit, ut & univèrsim proficit, aut ad minimum singulatim, ubi non statim univèrsim expediat. Hanc quater variam utilitatem præstat ærarium Imperiale Imperio & singulis in Imperio, vel directè vel consecutè, quâ uno veluti impetu omnes & singuli ducantur ad illud constituendum & locupletandum.

*Nec minus
eam impellit
facilitas con-
stituendi &
locupletandi
ærarium.*

IV. Cuncta volentia & utilia videntur simul facilia. Animus, & utilitas gignunt amorem, amor facilitatem; ne hæc, ut sæpe evenit, sit imaginaria, modus eam perficit: cujus facilitas omne propositum & institutum reddit facile, & effectu promptum. Modi facilitas in constituendo & locupletando ærario sita est partim in Imperialium facultate, hoc est, facili potestate conferendi, partim in eorundem superante multitudine, quâ & damnum, si quod intervenire videatur, facile erit, quod doctè sequentia.

*Alterum pra-
vium recta
æstimatio bo-
nor. Imper-
rialium.*

V. Prævium alterum est recta æstimatio eorum, quæ quilibet Imperij status, membrum, incola, in Imperio & ab Imperio aut beneficio & commoditate Imperij possidet, iisve utitur, fruitur. Hæc æstimatio recta in eo consistit, quod eorum proprietas quasi ad Imperium pertineat, aut eorum possessio peculiaris non omne jus absorpisse videatur Imperio; quod Imperium aut Imperator antea habuerit, ac ne usus fructus eorum ita penes quemcunque statum sit, ut inde nihil debeat aut possit jure quodam abradi in communem Imperij & omnium usum. Quod jus utrobique ex necessitate & utilitate civili quodammodo reviniscere vide-

tur

tur in bonum ærarij publici; & cum benignâ hac exceptione præsci juris, res Imperiales in tot status dispartitæ videntur. Ut enim DEUS universum Orbem tot inter Reges divisit, cum hâc benigna interpretatione, ut inde aliis quidpiam in medium conferrent, nihil inde possidentibus; quia ille non multiplicat orbem, & satis amplum condidit, ut omnibus sufficeret, nisi plures nimium inde decerptum haberent, unde necessario aliis ejus carendum est: ita summi olim Imperatores tot inter Imperij Principes bona Imperij, feuda, regalia, privilegia, jura, possessiones, commoda, vectigalia, pedagia, telonia distributa, quasi hereditaria fecerunt, cum tacitâ hac benigna exceptione conferendi quippiam in publicam Imperij conservationem, non in luxum, non in propriæ donus inanem & superfluum splendorem.

VI. Prævium tertium est notitia Imperij, generalis, specialis, & specialissima: Generalis consistit in cognito statuum Imperij, locorum, hominumque numero. Status Imperij universim sunt 260. loca, Austriis & Burgundicis connumeratis, 2297. istis non comprehensis 1601. Homines verò innumeri. Speciali, in Circulorum, & in quovis Circulo statuum, locorum, Hominum numero; quorum illi sunt decem; & in Austriaco loca penè 467. status propriè tales, nulli, nominatenus pauci quidam Principes recentes. In Burgundico loca 245, status quoque nonnulli nominatenus tales. In inferiori Rhenano, loca 127, status 13. In superiori, loca 200, status 50. In Bavarico loca 163, status 20. In Suevico, loca 236. status 34. In Franconico, loca 150, status 19. In superiori Saxonico loca 310, status 27. In inferiori loca 224, status 20. In Westphalico loca 181. status 37. Homines verò in unoquoque & in decem Circulis, tricennali quanquam bello valdè diminuti, hæctenus tamen iterum multiplicati, quam plurimi, omnis generis, status, sexus, conditionis, nemine excepto, indigenæ & advenæ, ingenui & servi; urbani & rurani, docti & opifices. Specialissima, in omnium, & in uniuscujusque circuli, in omnium, & in uniuscujusque status, in omnium & in uniuscujusque loci, in omnium & in uniuscujusque Hominis cujuscunque, reditibus, facultatibus, possessionibus, bonis se moventibus, mobilibus, immobilibus, nominibus, salariis, mercedibus, in collationibus annuis Cameralibus, & mensuris militaribus; utrisque in matricula Imperij definitis, hîc non commemorâdis, quia ad nostrû ærariû non computantur, quinimo, illo cõstitutis, aliisq; modis locupletato, ut eq; penitus abolèdè.

*Tertium est
notitia Im-
perij.*

Redi-

Reditus verò peculiare statuum, aliorumque Hominum Imperialium, & in Imperio commorantium, operantium, aut servantium, bona, qualia qualia nec hic pandere, nec delibare volo; spe benignæ largitionis, quam sponte quisque suâ pro virili in hoc ærarium collaturus est. Non enim statuum Imperii bona Imperialia ita discreta sunt, ut sola apud singulos maneat, uti sola ad singulos pertinent: sic enim & sua cuiusque mala ad singulos quoque pertinebant: sed eorum particula cum ærario sociata ac permixta esto, ita singulorum mala ad neminem, ad omnes omnia ærarii bona certo modo pertinebunt. Reliquorum vero hominum Imperialium, in Imperio commorantium, operantium, servantiumque bona, aut mercedes, uti in Imperio conquesta, ita Imperio quadantenus acquisita, & quædam eorum partiuncula veluti cadit in causam ærarii Imperialis. Conspectâ hac statuum, locorum, hominum Imperialium multitudine, bonorumque possessione & acquisitione Imperiali, qualicunque & quantulacunque facilis apparet hujus ærarii constitutio ac locupletatio.

C. VII.
De mediis & modis constituendi ærarii
Imperialis.

*Collationes
Illustræ.*

I. Primum ærarii medium verò est illustrissimum, ab ipso Imperatore, Electoribus, Principibus, Ecclesiasticis, & secularibus, à Comitibus, Abbatibus, Comitibus, Imperialibus immediatis Nobilibus, profectum, secutus illustre D. Augusti exemplum, qui in ærarium militare, quod primus constituit, pecuniam pro se ac Tiberio intulit, idque se quotannis facturum promisit: Sic & isti de suis redditibus annuis, quantum quisque velint, abradant, conferendum in ærarium. Nullam eorum definio partem, non tertiam, quartam, aut quamcunque aliam, ne arcana reddituum pandam, voluntariam peto: cujus primum habet honorem, datque aliis exemplum noster Augustus.

*Collationes
bello partæ.*

II. Alterum prodit ex veteri Imperii Reccessu, & 1500. nuperæ Capitulationis articulo 12. addicentibus ærario bona & loca bello partæ Turcico, aut erepta exteris.

*Collationes
excendis
apertis.*

III. Tertium ex ejusdem Capitulationis Imperatoris articulo 30. feuda Imperii aperta nemini conferenda, referenda in ærarium, id est, in usum Imperii publicum.

IV. Quan-

IV. Quartum est pœnale, quod bona justè proscriptorum aliorumque ex Imperio publicè bannitorum ob crimina atrocìa, vindicat ærario, Collationes pœnales.

V. Quintum colligendum ab iis, qui quatuor Imperii curias sumptibus suis fatigant secundis instantiis, locupletes actores & rei; qui statim in limine introducendæ appellationis certam pecuniæ summam ad Curiam quisque suam deponant inferendam ærario; actor quinquaginta, reus viginti quinque thaleros: causæ victor viceſimam summæ, seu litis ritè æstimatæ & in judicio obtentæ. Collationes ex appellationibus.

VI. Sextum ejus medium amplissimum est perpetua regula distandi ærarii ex omnibus Imperii judiciis, in quibus, quod jure communi non conceditur, id impetrandum & concedendum ab omni magistratu Principe, Comite, Civitate, permissu Imperatoris ac statuum Imperii. Collationes ex quasi necessaria juris ratione.
Ac pro eo quid pendendum ærario: quale est

1. Audire testes seniores, brevi profecturos & longius obfuturos ante litis contestationem, & in ipsa duntaxat controversia, quod jure communi alioquin non conceditur.

2. Concedere adhuc 10. annos læsis, post majorennitatem pro restitutione in integrum.

3. Concedere edicta aut rescripta permissiva, id est, quæ remonent obstaculum juris communis, sive sit obstaculum ratione qualitatis personæ, sive ratione temporis & præscriptionis. Ut enim Princeps, aut Magistratus in interdictis seu edictis prohibitoriis lucratur mulctam à contravenientibus; ita in permissivis ærarium Imperiale, in cujus favorem hæc introducta. Sic lex ista nova, quæ permittit ei, qui in minore ætate læsus fuit, ut intra 10. annos post minorennitatem petere possit restitutionem in integrum, remonet obstaculum præscriptionis, quod jure communi saltim post quatuor annos competeat. Quale edictum permissivum est illud, quod remonet obstaculum ratione solennitatum juris, quæ ut remitti possunt per statutum aut consuetudinem, ita & per edictum permissivum ut valeat Testamentum duobus condendum aut conditum testibus.

4. Concedere moratoria, quæ summus plerunque Imperator, & vix alius Princeps, aut magistratus, nisi singulari ejus permissu, indulget.

5. Concedere literas status, id est, ut lis in eodem maneat statu, ne, qui justa de causa abesse cogitur, cogatur per procuratorem litigare,

6. Convertere appellationem in intercessionem, quia interdum melius est executioni intercedere, quam ab ea perperam appellare.

7. Nulla Principis rescripta, quæ gratiam aut jus quoddam continent, expedire perpetua, sed annua, ita fiet, ut singulis annis finitis, rursus impetrentur, & pro expeditis quid pendatur ærario: sicut intra annum non exsequaris, finiantur, & de novo petantur.

8. Restituere in integrum contra res bis judicatas. Pro istis & similibus concessionibus, impetratis, & usurpatis aliquid pendendum ærario: quæ quamvis à summo tantum Principe peti ac dari solent; favore tamen ærarii licentia danda aliis magistratibus nomine summi Principis concedendi ejusmodi permissiva, qui emolumenta inde percepta deferant ad ærarium.

Collationes hereditariae & vigesimales.

VII. Septimum ejus medium, quod D. quondam Augustus reperit & usurpavit ditando ærario, est vigesima legatorum, inferenda ærario: exceptis legatis, quæ pauperibus, Ecclesiæ, aut proximis agnatis relicta: ut & vigesima hæreditatum, exceptis itidem illis, quæ iisdem delata: quæ extraneis aut locupletibus, ab iis vel decima, ultra illam, Domino territorii debitam, distringenda, in ærarium deductis prius debitis hæreditariis. Utraque solvenda ante legata, utraque in pecunia numerata, ex divenditis conflata rebus. Ejusmodi obventiones à Magistratu loci, ubi hæreditas cernitur, deductæ deferantur ad Archithesaurarium Imperii. Carebit onere vigesimæ parva & exilis hæreditas.

Plin. paneg. s. 40.

Collationes capitales.

IX. Octavum, & antiquissimum colligendæ pecuniæ publicæ medium est Capitatio; solita quondam Tarquinio Superbo, longè post, sub communis titulo denarii, Maximiliano I. Imp. nostro hodie supeditat ærario, collationes capitales, in singula Imperialium impositas capita. Caput, pars veluti prior, totum hic notat hominem, suis membris rectè constantem, & utentem, manibus potissimum ac pedibus naturalibus instrumentis, quorum usu, ope, labore homines acquirunt vitæ necessaria & opes tam in usum quisque suum, quam alterius, domini, conductoris, vel boni etiam publici. Omnes enim homines in publicâ viventis societate, sua se sciunt habere membra, non solum ut sibi propria, aut conductitia, sed & ut publica instrumenta, quibus quid & publico acquirendum bono, qui publicâ tutelâ, aliisque publicis fruuntur commodis. Non verò omnium

Quid hic capiti.

sine

sine discrimine censenda Capita: non ministrorum scholæ, Ecclesiæ, justitiæ, militiæ, status publici. Intellectis sub nomine Scholæ, præceptoribus, doctoribus, professoribus scholasticis quibuscunque: Ecclesiæ, Ecclesiasticis quibuscunque; Justitiæ, advocatis, procuratoribus, iudicibus, Assessoribus, magistratibus, eorumque accensis, quibuscunque: militiæ, Ducibus belli, Nobilibus strenuis, militibus, quibuscunque: Status publici, ejus administris, consiliarijs, legatis, publica belli pacisque negotia obeuntibus quibuscunque: quia hi omnes sua jam impendunt capita, capitum præcipuas facultates, quin & corporis membra bono publico. Non mutilatorum præcipuis membris necessarijs, qui iis nec sibi nec alijs prodesse possunt: non impuberum, masculorum & fœminarum, nec decrepitorum, quia ejus utriusque ætatis membra aut nondum, aut non amplius, apta laboribus: non perpetim ægrotorum, ægrescentium, aut morbidorum, & unâ pauperum & indulgentium tam aliorum, quàm publica ope, stipe, & auxilio: non statuum Imperii, qui corporis magis, quàm capitis nomine veniunt, suasque jam ultrò conferunt arario illustres collationes, hoc onere non iterum molestandi. Reliquorum hinc omnium in Imperio capita ingeniorum privatorum, artificum, opificum, operariorum, servorum, servarum, incolarum, advenarum &c. censa sunt: quorum certum definire numerum nobis non permittunt crebræ immigrantium, emigrantium, transeuntium, temporariè vel momentaneè commorantium mutationes, vel etiam fixorum in- & decrementa. Certus est circulorum in Imperio numerus, locorum quoque in quolibet circulo præcipuorum, at non omnium pagorum, non hominum, in quolibet circulo, in cujuslibet circuli locis præcipuis, pagisvè: certum interea & hominum seu capitum fingamus numerum, ne non capitatio suum sortiatur exitum, ex cujusvis circuli locis præcipuis, certo definitis numero, pagisque certo fingendis, aut propemodò determinandis numero, e.g. In Circulo superioris Rheni loca præcipua sunt 200. Inferioris 121. Franconico 150. Bavarico 163. Suevico 236. Superioris Saxonix 310. Inferioris 224. Westphalico 181. Circuli Austriaci Burgundicique locis non numeratis. Loca voco præcipua cujusvis circuli, civitates imperiales, provinciales, municipales, oppida, castra, vicos, monasteria: Præter hæc sunt & in quovis circulo Imperii loca minorum gentium, loca ruralia, pagi, villæ, fortean in quovis 2000, unius pagis circuli alterius suppletibus: sic habebimus in octo circulis loca præcipua 1585. ruralia 16000. Jam quot putas fore capita censenda in cujusvis circuli dictis locis præcipuis ac paganis?

Non omnium
 capita cen-
 senda.
 Concilium
 Lateranense.
 Decretum
 Gratiani.

l. 3. D. de con-
 sib.

Nec putes cives in civitatibus Imperialibus non esse capitandos, quia videntur esse status Imperii, qui suas ultra illustres inferunt æratio collationes, huic oneri merito exempti. Verum cives illi videntur, at non sunt, status Imperii: constituunt quidem cum Senatu statum Imperii, beneficiisque fruuntur statuum; at singuli status Imperii non sunt. Sunt pars corporis, quod est status, heterogenea. Sunt Senatus potentiâ, non actu sunt privati respectu loci, in quo sunt, adeoque capitandi. Sic & qui in monasteriis aut castris habitant, aut serviunt, religiosi aut nobiles non sunt, adeoque capitandi: Si jam demus cuilibet loco præcipuo saltim quadraginta capita, pagano decem, singula dimidio censenda floreno, unius loci præcipui paganique populo alterius, locupletioribusque minus tales suppletibus, habebimus in cunctis universis locis præcipuis capita 63400. censa singula dimidio floreno 31700. flor. in cunctis collectim paganis capita 160000. singula dimidio capita floreno, 80000. flor. summatim 111700. flor. Unde patet, quantum cogit capitatio summam. Verum, quia in locis præcipuis longè plura sunt capita, quàm quadraginta, plurisque quàm dimidio floreno censenda; in plerisque quoque pagis plura quàm decem capita, etiã diversimodè capitanda; ista præterea capitatio summam, singulis æqualiter inæqualibus imposita, minus æqua videatur; ideo cunctis in locis, præcipuis ac paganis, alia est instituenda capitatio. Describenda sunt primum per cujusvis loci magistratum urbanum ac paganum singula in quovis loco capita capitatio obnoxia; & cuique capiti sua imponenda summa locupletissimis crucigeri sexaginta, locupletibus triginta, mediocribus quindecim, modicioribus septem, servis opificum cooperariis tres, viduis duo, servis aliis & ancillis unus: temporariè & momentaneè commorantibus aut transeuntibus pro sua cuiusque conditione exteriori ad prædictum capitandi modum ac mensuram. Unica ad hunc calculum facta capitatio monstrabit, quantum faciat summam. Hic tributi modus cunctis est tolerabilis, locupletissimis insensibilis, nec ipsis onerosus modicioribus aut pauperioribus: est & exactu facilis, imposito commodus, relativus quippè ad capita præcipue, non directè ad prædia ac ceteras cujusvis facultates; quò respicit Imperii matricula, tot inde diffinitibus, expostulationibus involuta; his moderationem, illis augmentationem, aliis exemptionem obtendentibus, quibus occupatrici sæpè plus insumunt sumtuam; nulli plerunque effectu aut fructu, quàm ipsa requirit matricula aut capitatio summam. Non opus magno censu ad pendendum unum duos, tres, septem, quindecim, triginta, aut sexaginta crucigeros.

Modus capitandi e. g. propositus:

Verus capitandi modus

Tolerabilis, facilis commodus.

IX. Nonum ærarij medium est nummus impositus mercibus & rebus quibuscunque privata aut publica auctione per totum Imperium venalibus, hac cum determinatione, ut pro singulis necessariis & utilibus ad vitum & amictum ærario pendatur, ultra statutum pretium, unus nummus, venditorem inter & emtorem dimidiatus, e. g. pro singulo frumenti, avenæ, aut leguminis cujuscunque modio, pro singula, falis, butyri, piscium ac carnis cujuscûq; libra, pro singula olei, vini adulti, acetii, cerevisiæ mensura, pro singula panni, lini, serici ac lintei cujuscunque sit materiæ ulna, pro singulo ticialium calceorumque pari, pro singula ligni cujuscunque aut materiæ architectoriæ combustibilis vectura: duo nummi pro singulo equo, bove, ove, vacca, vitulo, porco, hirco, caprea, gallina, Afino: pro rebus mediis tres, e. g. pro singula aromatum condimentorum, mceræ facchari, piperis, &c. libra; at pro singulis lautitiis, rebusque voluptuosis, mundis, gemmis, piæturis, cælaturis quatuor nummi. Sic olim Augustus locupietando ærario militari instituit centesimam rerum venalium, seu centesimum rerum in auctione venalium nummum. Solitum idem est inventum cunctis Rebus publ. civitatibus, imperialibus, mercalibus: multo magis quoque licitum S. R. Imperio pro Imperiali ærario. Neque hoc mercantibus grave, dimidiatum quippe inter contrahentes, ac plerumque venditor suum ab emtore recipit.

*Collationes
mercales.*

X. Decimum ærarij medium sunt nundinæ Imperiales propriè & peculiariter ita dictæ, & ab Imperatore, cujus est publicas in Imperio nundinas instituere, favore ærarij Imperialis per totum Imperium certis in civitatibus majoribus, certo anni mense, & integro hebdomate institutæ, numero duodecim; primæ Ulinæ ad Damibium 13. 23. Januarij; alteræ Augustæ Vindelicorum ad Lycum 27. Januarij 6. Februar, ijertix Ratisbonæ ad Danubium 10. 20. Februarij; quartæ Norimbergæ ad Pegnesi ripam 24. Febr. 6. Martij; quintæ Magdeburgi ad Albim 7. 17. Aprilis; sextæ Bremæ ad Visurgim 1. 11. Maij; septimæ Hamburgi ad Albim 2. 12. Junij; octavæ Lubecæ ad Drayæ & Suartæ confluentem 16. 26. Junij; Nonæ Colonix ad Rhenum 7. 17. Julij. Decimæ Francofurti ad Mœnum 21. 31. Julij, undecimæ Wormatæ ad Rhenum 4. 14. Augusti; duodecimæ Argentorati ad Rhenum 6. 16. Octobris. His in nundinis Imperialibus non tantum collationes mercales, sed & aliæ locupletabunt nostrum ærarium, e. g. pecunia forensis vulgò *Marc. Stand. Krum. Geld* / coll. et a stationibus, pergulis, sedibus, scamis publicis in foro, ex ponderatione rerum, vulgò *Waag. Geld*; ex falsis ponderibus, stateris, modis, mensuris, aliis, fr. udibus rerum venalium minus bonorum; hæc tam n æquit. e s. auctione, ut quarta hujus pecuniæ & multæ forensis pars cedat Domino

*Collationes
nundinales.*

*l. i. D. de
Nund. l. un.
C. cod.*

territoriali, in cujus civitate Imperiales istæ nundinæ, favore ærarij Imperialis, frequentantur; compensandæ, quam impendit, curæ, labori, oneri, in tolerandis nundinis, concedendis stationibus, ponderandis mercibus, inspiciendis mensuris, multandis fraudibus: planè ut collationes mercales extra nundinas Imperiales eidem conservant jus, quod habet, integrum, ex omnibus rebus venalibus, alterum licet nummum pro ærario requirant, ita & in nundinis Imperialibus idem ille nummus ex rebus venalibus, eidem manet integer, prætereaque quarta illa pars pecuniæ forensis: ne non bona cum veniã istæ nundinæ in cujusvis civitate facilius tolerentur; non tamen quotannis, sed tertio quoque anno; non festis, quæ in illa septimana nundinarum, Imperialium interveniant, diebus, nec etiam interfestis, sed merè fastis & mercalibus. Adjuvent has nundinas privilegia Imperialia, quibus mercatores Imperiales & exteri ac peregrini invitentur, veluti immunitatis à solitis vectigalibus, teloniis, pedagiis, quæ Domini territoriales in illo nundinali hebdomate, favore ærarij Imperialis, remittant, ut & à solvendis debitis ibi vel alibi contractis, ita ut pro iis mercatores ibi detineri non possint. Durent hæc privilegia, & sint hebdomatalia continua, durantibus nundinis Imperialibus; nec ad alios, quàm ad mercatores has ad nundinas proficiscentes extendenda.

*Collationes
reales.*

XI. Undecimum ærarij medium promittit ipse S. R. Imperij fundus, dives auro, argento, cupro, ære, ferro, plumbo, rebus pretiosis juxtaque necessariis, è divino benignitatis penu terræ inditis: quæ præcipuè merentur dici res; animique cogitatione exigi possunt ad publicam rationem, quâ quadam tenus fiant collationes reales, ordinatæ ad usum ærarij Imperialis publicum: sicuti aliàs istæ & ceteræ res corporales eadem animi cogitatione exiguntur ad privatam juris civilis rationem, quâ concipiuntur formulæ juris, quibus ordinantur ad usum humanum, ut nemini fiat injuria. Hæ res, quæ inveniuntur in fodinis metallicis, civitates constituerunt & locupletarunt; eadem quoque & ærarium publicum S. R. Imperij, cujus in fundo sunt, & constituent, & locupletent. Status Imperij, maximè Electores utriusque generis, qui metalli fodinas suis in territoriis habent, immunes quidem sunt, à decimis; privati, qui easdem suis in fundis habent, ab iisdem immunes non sunt. Ut vero isti quoddam tributum, & vectigal pendunt ex istis Domino territoriali eminens in fundos privatorum habenti dominium: ita isti hi Eminentes Domin; itidem quippiam ex suis fodinis, tam locupletibus divinæ benignitatis fundis, intuitu ac favore ærarij Imperialis, delibent in usum ejus publicum, deponant.

*Carol. IV.
Aur. Bull.
c. 9.*

deponantque, unde habent, ad Imperium, quod supereminens habet dominium in omnium bona, redditus ac proventus, in usum quidem publicum, & ad Omnia Imperij negotia. Qui tot auri tonnas gazasque congerunt ex auri, argenti, ferrive fodinis Schnebergicis, Schreckenbergenicis, Luneburgicis, Salisburgicis, hoc quantumcunque non abauent ærario Imperiali, semel in decennio.

XI. Duodecimum ærarij medium suppeditat Agricultura Imperialis peculiariter sic dicta, instituenda & exercenda in comunem Imperij *Collationes frumentaria.* sum, unde quotannis inferendæ publicis Imperialis ærarij granariis collationes frumentariæ, quæ æquæ ac argentariæ sunt necessariæ; voce frumenti comprehensæ omnis generis fruges, avenæ, fænumque: Hinc circumspicienda omnia loca inculta, deserta, uliginosa, palustria lacustria ad Rhænum, Mœnum, Danubium, Albim & Visurgim, ex horum fluminum vicinis pagis, & aliunde vel etiam ex Helvetia acciendi, qui ibi nullos possident fundos, boni verò sunt pecuarij & ruricolæ, quos inter veluti glebæ adscriptos dividenda, ut culta & fertilia certo diurno stipendio reddant inculta & sterilia palustria exsiccant & excolant, exemplo veterum nostratum, Numidiæ Regis Massanissæ, & imitabili solertiâ Belgarum. His ex publico Imperij ærario, extruenda tuguria, emenda instrumenta rustica, pecora, plaustra & reliqua arandi necessaria, certo æstimata pretio, quandoque refundendo; horam labori ac culturæ tradenda illa loca gratis ad triennium, post certa ac perpetua pensione annua quintæ puri frumenti avenæ, fœni, inferendæ publicis Imperij granariis extruendis in iis Imperij civitatibus ad dicta sitis flumina; quorum unum Suinfurti ad Mœnum, alterum Spiræ ad Rhenum, tertium Coloniz ad eundem, quartum Ulmæ, quintum Ratisbonæ ad Danubium, sextum Magdeburgi, septimum Hamburgi ad Albim, octavum Bremæ ad Visurgim, Sed & loca in Imperio montosa & sylvestria, hæcenus inculta eadem collata mercede, sylva Hercinia, Ottonica, Spinnartica, Norinbergica, Thuringica, aliis: vel denique in quibus excolendis levior labor, conquirendæ in Imperio planities, impascuæ, & desertæ, quales jacent Toinnam inter & Sennam in superiori, Badam Stollhofium inter & Rastadium, in inferiori Alsatiæque circa Magdeburgum Brunsvigam, Luneburgum, & Lubecam in inferiori Saxonia superiori Lipliam inter & Naumburgum, longè lateque per utramque Pomeraniam, iisdem ex vicinia eò accitis ejus census agris olis eadem mercede fertiles reddendæ, eadem condicione possidendæ: paria in proximis oppidis granaria extruenda, & utrobique molentriæ ad flumina dictis oppidis contigua, in quibus, tempore necessitatis, collecta frumenta molenda, in piscariis & fur-

& furnis ibidem constitutis coquenda in vicum Imperilis militis. Magistratus dictarum civitatum & oppidorum, prope quæ loca illa palustria, montosa, plana, jacent, & in quibus granaria molentrix, pistoræ, furni illi Imperiales sunt, non modo ejusmodi locorum certam nomenclaturam ad Imperialem Archithesaurarium, ejusve administratorem referre, sed & curam rucolarum, granariorum, molentinarum, farnorum totiusq; rei frumentariæ, unâ cum publico collationum frumentariarum, scriba & adnotatore, ibi commorante habere, non ægre feret.

*Collationes
extreme,*

XII. Tertium decimum ærarij medium largiuntur collationes extreme, quas conferunt primas Ecclesia per totum sparsa Imperium, cujuscunque sit nominis. Concilium Lateranense, Decretum Gratiani capita Ecclesiastica, seu personas habet immunes, non res & redditus Ecclesiasticos: privilegia & immunitates personis competunt; res & bona Ecclesiastica Reipublicæ, Imperio, Imperij ærario publico. Hoc obscurat omnia jura, ut Sol omnia sidera. Hujus prærogativa præminet omnium privilegia. Sacri Theauri casibus reconditi extremis, non subducti ærario publico. Hoc usus jure Cæsar in Theaurum Capitolinum; Vigessimam verò partem bonorum Ecclesiasticorum, scilicet eorum, quæ possidentur religiosas, aliisque personis ecclesiasticis, quæ non sunt status, inferant volentes ærario Imperiali, tertio duntaxat anno. Secundas Testatorum pietas, maxime locupletiorum, qui & ipsi trigessimam bonorum ærario relinquunt Imperiali, secus invalida eorum erit dispositio: tertias blasphemorum, perjuratorum, usurariorum, calumniantium, ebriosorum impietas, geminis constringenda multis, ordinariâ pro cujusvis filco, extraordinariâ pro ærario Imperij publico; arbitranda pro modo, frequentia, aliisque circumstantiis.

*Collationes
confines,*

XIV. Decimum ærarij quartum & ultimum medium congerunt vicini S. R. Imperio Reges, Galliarum, Hispaniarum, Sueciarum, Daniarum, Poloniarum, Bohemiarum, Hungariarum, Vicini Imperio Duces & Principes Sabaudiarum, Italiarum; vicinarum Imperio Respublicarum, Venetorum, Batavorum, Helvetiorum, Genevensium, in bellum maximè Turcicum, quantum quisque possit, quantum quisque velit. Possesse, felicitatis est, velle, magnitudinis.

*Plin. paneg.
61, 4.*

*Mediorum
usus publici
cuius & necessarii.*

XV. His ex mediis, modisque, æquis, tolerabilibus, facilibusque, publicum S. R. Imperij ærarium constituendum; constitutum augendum, augmentum servandum, servatum in usus Imperij publicos & necessarios impendendum. Omnium summam dabunt anni, quos intra colligenda.
C. IIX.

*De tempore, intra quod ærarium Imperiale his mediis est
constituendum & locupletandum.*

I. Tempus constituendi ærarii publici est illud, intra quod omnes collationes sine magno conferentium incommodo confluere possunt in ærarium, quod statim, unove aut altero fieri nequit anno. Sicut autem alias tempus absolute positum notat decennium; ita & isthoc constituendi ærarii, intra quod jus cuiusquam injuria fieri potest: cunctisque intra id tempus congestis, constitutum videbitur ærarium.

II. Ipsæ collationes illæ lætæ nunc dictæ, nondum indictæ, sunt diversi generis & temporis, non uno omnes tempore rogari, requiri, indici, exigi, conferri possunt: Illustres, reales, confines, sunt spontaneæ quoad modum & tempus. In iis tamen conferentium felicitas & magnitudo modum, æquitas tempus præscribit. Bellicæ, feudales, pœnales, appellativæ, juridicæ, hereditariæ, mercates, quædam extremæ, sunt causales & casuales, in quibus causa, & casus modum sine tempore quancumque evenit, in perpetuum præscribit. Real Capitales, nundinales, frumentariæ, ac quædam extremæ, sūt mediæ quoad modum & tempus, in quibus æquitas utriusque definit.

III. Collationes illustres, reales & confines, illa definit decennales & periodicas, singulo decennij decursu redeuntes & resuantes in ærarium Capitales, octennales & periodicas; nundinales, extremæ Ecclesiasticæ, triennales ac periodicas; reliquas omnes, casuales & causales, perpetuas.

IV. Pacato iterum Rheno, Rhenique accolis, videor videre collationes illustres auspiciari primum decennij annum, veluti jacentes ærarii fundamentum, in jectis quibusdam suorum reddituum auri, argenti que stipibus voluntariis: confines claudere ultimum, adjectis eidem nonnullis suarum opum particulis; tertium quemque; ejusdem insigniæ Imperiales nundinas, seu nundinales, statim in octo dies pro ærario mercatu, parem extremas & ecclesiasticas, allatis ad id eorū reliquiis. Unicū reales, promissas ac promissas metallorū primitiis: Capitales quintū quæque; ejusdem, actum in id Capitū censu: cæteras perpetuū decennium, continuatis suis emolumentis toties quoties.

V. Videtur hæc annorum distributio collationes reddere faciles & tolerabiles, tolerabiliores ista; Imperatore & Electoribus ærarii muneratibus primo decennij anno; altero novè reliquis Electoralis Circuli statibus Imperij; tertio, illis quinquaginta superioris Rheni; quarto his novendecim circuli Franconici, quinto totidem Bavarici, sexto, istis triginta quatuor Suevici; septimo, talibus viginti quinq; Superioris, Saxonix & inferioris, octavo viginti ejusmodi Trigintaq; septem Westphalici, nono anno,

Connumerato in quolibet anno cujusque circuli suo ordine Equeſtri. Ultimo ac decimo, Regibus Conſinibus. Idem locupletantibus ſemel in decennio metallicarum fodinarū Dominis, ter nundinatricibus civitatibus, & ſacrorum bonorum uſufructuariis, bis quater capitatis in octo Imperij circulos diſpertitis, ſingulo anno ſinguli circuli cenſis capitibus ſupra notatis, primo Inferioris, altero ſuperioris Rheni, tertio Bavarici, quarto Superioris Saxoniz & inferioris quinto, ſexto Franconici, ſeptimo Suevici, octavo Weſtphalici circuli; quolibet ſemper circulo per octenniū vacuo: reliquis collationibus perpetuo, ac toties quoties, currentibus in ærarium.

*Ærarium
his mediis &
anni conſtitutum,
iisdem augendum,
aucto eo, remittenda
partim per
collationes.*

*Summi ærarij diſpoſitio
in quatuor alia
Imperatorium,
militare, Camera-
le, Sanctius.
Qua inferenda
in Imperatorium
& militare.*

*Qua iterum
in utrumque
Qua in Camera-
le, qua
in militare, &
Sanctius.*

*Qua rurſus
in Sanctius
Quæ & quot
in quatuor.
Locus ærarij
commo-
dius
Norbergæ
vſusque
caſtrum.*

VI. His, adeo mediis, modis ac temporibus anniſve ærarium Imperij publicum conſtitutum, iisdem in alterum ac tertium decennium augeri ac locupletari poteſt, donec ejus opulencia, opumve magnitudo collationes indictas in unum & alterum decennium malit remittere, quàm admittere ulterius, niſi ſalus Imperij aliter malit.

C. IX.

De ſummi ærarij diſpoſitione in quatuor peculiaria, mediorumque ad illa deſtinatione.

I. Summum hoc Imperij ærarium, ejuſque media, in quatuor veluti diſtincta æraria peculiaria, in Imperatorium, deſtinandum ad Cæſaris ſtatutum honoremque; & ad Legationes Imperiales: in militare, conſervandum ad omnem Imperij militiam, & contra Turcam; in Camerale, reconſervandum ac promendum pro adminiſtranda in tribus Imperij Curiiſtitiis; in ſanctius, conſecrandum caſibus Imperij ac ſtatuum extremis.

II. Collationes illuſtres, & quidem Imperatoriz & Electorales conglomerandæ in Imperatorium: ſtatuum Imperij, Equeſtriū, conſinū, in militare,

III. Collationes bellicæ, itidem in militare, feudales, reales, nundinales in Imperatorium.

IV. Collationes pænales, appellationum, juris rationum, vigefimales in Camerale: frumentariæ partim in militare, partim in Camerale, partim in Sanctius. (in ſanctius)

V. Collationes merciales & extremæ in ſanctius. (in ſanctius)
VI. Collationes Capitales, duæ in Imperatorium, duæ in militare, duæ in Camerale, duæ in ſanctius. C. X.

De commo- di ærarij Imperialis loco.

I. Locus commo-
dius eſt, qui ſitum in Imperio medium tenet, quò pari-
pendit inere collationes hinc inde commere poſſunt, qualis eſſe videtur
Norberga, Germaniz imo Europæ umbilicus: cujus quondam caſtrum,
à Noribergeniſibus, Imperatore Carolo V. renovatum & vim
contra hoſtilem munitum, arx veluti inviſta Imperij ac portus
Imperatorum fuiſſe habitum, quod hodiè eſt granerium, nunc non veteri
modo

modò formæ restituendum, sed novis munimentis & custodibus circumdandum, custodiendæ pecuniæ Imperij publicæ.

II. Nisi malit Magistratus loci locum ærario Imperiali concedere in quadam æde sacra sacris hodiè vacua, jam separata, vel etiamnum ab aliis separanda ædificiis, sola solum amplexa suum veluti Insula, munienda muris, vallis, fossis. Talis locus sacer & inviolatus censetur: unde ea semper pecunia in templis, in fanis asservata veluti tutissimo deposita præsidio. Celeberrima est Templi Hierosolymitani opulentia, quam Pompejus intactam reliquit, alter diripuit; Templi Delphici in Delo Insula, ac Brenno Gallorum Duce appetita ac petita. Romani eandem asservabant nondum quidem signatam, in æde Saturni; quo regnante, nulla regnabant furta, nulla avaritia, improbitas nulla;

III. Uter ibi ærario consecratur, quatuor ille intus construendus fornicibus, quatuor veluti diversarum collationum receptaculis; fornices ferreis obstruendi portis, & angustis fenestris, portæ repagulis & grandioribus ferris; fenestræ clathris & ferramentis acutis: iidem instruendi reconditoriis, arcis, armariis, scriniis, ruscis, capsis, servandæ, transferendæ pecuniæ, sportis, corbibus, cophinis, calathis, quasillis; iidem diversis inscribendi nominibus ærarij, Imperatorij, militaris, cameralis, sanctioris. Sic & olim in duplici fuit loco ærarium, unum in exteriori parte fani, veluti vulgare, communi recondendo Reipubl. censui, alterum servum in peñitiori ædis sacræ recessu, veluti tutiori & munitiori loco, custodiendo auro & cæsario ad ultimos casus promendo.

IV. Paranda ibidem sex conclavia, quorum primum ac præcipuum sacrum esto Serenissimo Archithesaurario, alteri administratori ærarij Imperatorij, tertium quæstorij ærarij militaris, quartum curatorij ærarij Cameralis, quintum custodi ærarij sanctioris, sextum, quinq; diversis distinctis cancellis, minoribus eorū ministris ac scribis, munia quisq; sua ibidè separatim obeuntibus. In primo ruscus occultandus parietarius, reponendis quatuor fornicum clavibus à solo Archithesaurario, ejusq; vices gerente, præsentibus reliquis administris, aperiendû & claudendus. In neutro ullum cubiculû erigendum, diurnis conclavia laboribus occupata, nulla cubacula quiete nocturnâ, extra ærarij locum carpenda in conductu quisq; suo. Sex itidè in inferiori area construenda minora contubernia, unû pro ædis ærariæ portitore, reliqua pro ejusdè custodibus, suis quodq; itra cæcis instructa.

V. Excitanda hæc primæ collectæ Imperialis pecuniæ sumptibus, deponendæ interea in tuto Palatij Urbis loco, sub iucata fide Triumvirorum in elycti Senatus primorum, qui ad Archithesaurarij præscriptum publicæ pecuniæ promicandi erunt temporarij; donec locus ærarij fuerit constructus & instructus.

Ddd 2

C. XI.

Senæ adis sacra sacris vacua bene munita.

Heresp. exci. dij Hiero. ol. lib. 1. c. 17. Iust. l. 24.

Quatuor in ea ærarij fornices bene clausi & instructi.

l. un. C. de quæst. in mag. off. l. fin. C. de palat. sac. largit.

Sex in eodè loco conclavia contubernia minora

Construenda Imperialis pecuniæ summionis.

*De ærarij Imperialis constituendi & constituti
ministeris, horumque salariis.*

*Ministeria
Archithesaurarij, Directorum
Circularium,
& magistratuum
in eorum
constituendo
ærario.*

I. Serenissimi Archithesaurarij ministerium utrobique eminent, præcipuè Imperij consultum de eo constituendo, collationibus indicendis & imponendis, suo Imperatoris, statuumque nomine intimandi Celsissimis Circularium Directoribus; horum idem Circularium statibus, ac præcipuorum quovis in Circulo locorum, civitatum maximè Imperialium Magistratibus. Istique sunt, ordine & circulo quisque suo, primores ejus constituendi auspices, ministri, promicendi collationum quisque suarum spontanei.

*Peculiariorum
Magistratuum
ministeria
in eodem
constituendo*

II. Alteri ejusdem ministri sunt dicti Magistratus, quorum cura, in suo quisque Circulo, loca, minora alicui majori, ejusque magistratui juncta, veluti inde dependentia, homines, collationes, quotam cujusque; suam, diem, quo exigi fas est, in publicas referendi tabulas, easque publicandi; publicis construendi sumptibus quasdam areulas quadrangulas quatuor pyxidibus distinctas, quatuor diversis foraminibus superius patulas introsum, non retrorsum, quatuor catenatis seris oclusas, quatuor ærariorum initialibus literis. I. M. C. S. exterius signatas literis, easque mittendi ad cujuslibet loci magistratum, urbanum & rusticum, claves ad Archithesaurarium.

*Ultimum
magistratuum
ministeria
in eo
constituendo.*

III. Omnium horum magistratuum, majorum, minorum, sollicitudo, in sua quisque civitate, oppidove cives, opifices, servos, hospites, omnes ibi commorantes ad solvendas collationes, more solito & stato tempore convocandi, casuales in dies collationes recipiendi, ad Archithesaurarium singulis annis integrè mittendi, vel suo quisque in loco, oppido, civitate quosdam collationum coactores seu receptores, pro locorum & hominum numero, viros probos, fidos, parcos, sobrios, duriusculos, prævio fidelitatis juramento, vel ex suismet ipsis, suisve apparitoribus, eligendi, suum cuique jungendi annotatorè receptorum, virum industrium, integrum, veracem, eodem sacramento illigatū, iisdem committendi tabulas & areulas; quorū indefessus labor est, per univèrsum Imperium, suis quisque in locis, totius decennij annis, statisque temporibus notatas collationes, ritè exigendi, distinctim recipiendi, integrè in pyxides quasvis suas immittendi, benè annotandi; tabulas, areulas, codices receptorum rectè numeratorum ad cujuslibet circuli directorem primum tutò deferendi per unum & alterum coactorem quâdam custodiâ circumdatum.

Hæc

Hæc cuncta denique quilibet director per fidos suos legatos majori de-
portanda curabit custodiâ ad Archithesaurarium; à quo, suisve fidis mi-
nistris, tabulæ, & codices receptorum Directorum legatis præsentibus,
inspiciantur, arculæ & pyxides separatim aperiuntur, pecuniæ cum rece-
ptorum codicibus collatæ, denud computatæ, minutæ in grandiores spe-
cies à suo prius monetario conflatæ, in iisdem arculis ac pyxidibus quæ-
que suis oclusæ, per fidos ministros & custodes ad locû ararij transpor-
tentur; ipsique iterum rectè numeratæ, præsentibus Noribergæ Triumvi-
ris, suis quæque cistis oclusæ, suis quæque fornicibus, inferantur, fornices
curiose claudantur; tabulis cujuslibet anni ibidem relictis, arculis & py-
xidibus vacuis ad dictos magistratus, unde venerunt, clavibus earum &
fornicum ad Archithesaurarium relatis. Atque hi coactores sunt ultimi
& utilissimi ejus constituendi ministri; comperti fraudis, vel publicam
avertisse pecuniam, ut peculatores flagitandi; ab iisdem & reliqua, si
qua exhibuerint, solvenda, salvo ad reliquos recurso.

IV. Cunctâ pecuniâ per totum coacta Imperium hoc primo de-
cennio, & illata arario, hoc demum dicitur constitutum: cujus admini-
stri sunt isti & quidem perpetui. Primus & summus est Serenissimus Ar-
chithesaurarius, totius ararij, & reliquorum administrorum Præses,
ephorus, iudex: medii sunt consiliarii, quæstores, scribæ, calculatores;
infimi, apparitores, custodes, janitores.

V. Archithesaurarii munus hic iterum est amplissimum, primum
est circumferre oculos per totum Imperium, & eos sibi adungere confi-
liarios, & Ararij advocatos, quos augendi, locupletandique ararij existi-
mat peritos: eos constituere quæstores, quos publicæ pecuniæ novit ava-
ros, parcos, non appetentes, non egentes aut pauperes, ne quid clam,
non impotentes & validos, ne quid audacter contrectent; non callidos, ar-
tesque fallendi edoctos, quales plerumque sunt ætate proveciores, diuq;
iis in artibus, rebusque numariis tractandis versatos: sed integros, inno-
centes & simplices, quales plerumque sunt juvenes: sufficit, nosse literas
codicemque accepti & expensi scribere, mandata & iussa Archithesaurarij
sequi & exequi: eos eligere scribas, quos invenit assiduos, promptos, & exp-
editos: eos deniq; rationales & calculatores, quos arithmeticæ, variæque
computandi scientiæ habet compertos, quietos & industrios, non moro-
sos, non extravagantes, hoc & non aliud agentes, eos denique apparitores,
custodes, & janitores, quos celeres, agiles, alacres, vigiles, humanos, sem-
per præsentis & obvios videt: alterum est, hos omnes sacramento fidei,
diligentiæ, vigilantæ, utilitatis curandæ, damni que evitandi obligare; ter-
tium, ordinare, ut unâ omnes fide & operâ omnia tractent, non unus

*Ararij con-
stituti admi-
nistratores,
medii, infimi.*

*Munus Ar-
chithesaura-
rii in confi-
tuto arario.*

omnia & singula, nec solus solus: Unus & solus facile tentari, corrumpi, falli & fallere potest, non omnes: quartum, conservando, parcendo, augendo locupletandoque incubare ærario; providere ut otiosa pecunia concergetur civitatibus Imperialibus, aliis sub certo pignore, ut emanetur & ærario inserantur communitatum, Nobilium, aliorum que bona, prædia, pagi, vici, villæ, oppida, præfecturæ, baronatus, comitatus, hæcque omnia certa locentur pecuniâ annuâ; ut emtionibus horum interdicanter omnibus aliis, soli servandis ærario: quantum curare, ut copia rerum ad bellum necessariorum tempestivè & ante bellum comparatur, & cumuletur: sextum denique, singulo trimestri de quæstoribus breves accepti & expensi tabulas requirere: & alia id genus prospicere, & mandare.

*Officium
consiliario
vni.*

VI. Cura Consiliorum est consilia Archithesaurario suggerere utilia, honesta, facilia, & effectu prompta, de bene curando, indies augendo ærario: modos acquirendi & sumptibus parcendi excogitare novos, utiles ac probos, eosque ad Archithesaurarium referre, eidemque approbare, circumspicere per totum Imperium, quid venale, quid emptibile, quid comparabile quid fructuosum: quid instructuosum, quid utile aut inutile, quid exitiosum aut damnosum sit ærario; omnem quæstoribus præstare operam, ubicunque eorum muneri necessariam, uno verbo, ad esse ærarii utilitatibus, prudenter ac providè.

*Partes Ad-
vocatorum
ærarij.*

VII. Advocatorum ærarij partes sunt agere causas ærarij publicas, ex quibus compendia in ærarium deferuntur, defendere in quantum ærarij interest, interpellare, accusare morosos.

*Opera qua-
storum;
l. 2. §. 22. D
de orig. jur. l.
un. D de of-
ficio quaest.*

VII. Quæstorum, à coactorum, qui quæstoribus subsunt distincta, opera est, auctiori ærario publico præstare, id est, illud curare ejusque pecunias, à magistratibus, coactoribus, ipsive Imperij statibus ad ærarium relatas, acceptas & expensas in publicas referre tabulas, & rationes, operam scribarum confectas in ærarium deponere, reddere, edere coram Archithesaurario & consiliariis, advocatis claves ærarij fideliter custodire, fornices & cista sine alterius ope & fide non aperire, cuncta integrè & laudè tractare, præsentibus ærarij advocatis, quibus subsunt.

*Scribarum
ministerium*

IX. Scribarum, qui olim à quæstoribus, hodie ab Archithesaurario assumunt, ministerium est, cuncta, quæ in quæstura ærarij obveniunt, rectè & ordine annotare, in registra & inventaria referre, rationes quæstorum describere, literas ad circulares, & magistratus, statis collationum temporibus, ex Archithesaurarij præscripto, quæstorum monito expedire, obsignare sigillo Archithesaurarij, & emittere, uno verbo, ad esse quæsturæ; & esse quæstoribus ab epistolis.

X. Cal.

X. Calculorum sollicitudo est, quaestorum rationes quieta cum industria, sine dolo & calumnia dispungere, id est, ut vulgo loquimur, computum examinare, & mathematicè calculare, seu, referente Papiniano, accepta & data conferre; hoc est, singulos articulos accepti & dati non obiter percurrere & ultim ad calculum vocare, sed &, nec aliter approbare, quàm cum suis causis justificis prolatis; nec tamen de iis, quæ in iure consistunt, arbitrari, verùm ad ærarij consiliarios advocatos vel ipsum Archithesaurarium remittere; nulla reliqua admittere, eas quaestoribus imponere, dispositas rationes ad Archithesaurarium referre.

*Rationalium
& Calcula-
torum solli-
citulo.
l. cognos. D.
de V.S.*

XI. Inferiorum ærarij ministrorum servitia nemini non nota, omnibus ejus ministris necessaria, tot æratio tutissima.

XII. Ærarij constituti laboribus, non admodum operosis, nec variis, maximis à coactoribus vel magistratibus circularibus jam confectis, duos suffe&uros puto consiliarios, totidemq; advocatos, aut unum advocatû, procuratorem unum, duos quaestores & scribas, at tres calculatores, unû, qui clarè exponit ex accepti & dati ritè confectis tabulis, singulorum articulorum calculum, & omnium seu totius lateris summam, duos, qui rectè ponunt eorundem calculum & summam, duos apparitores, unum janitorem, sex custodes, tres diurnos, totidem nocturnos, alternatim vigiles. Consiliarios undecunque ex Imperio sumendos, ut libitum fuerit Archithesaurario: advocatos, quaestores, scribas calculatores vel ex Imperij circulis, nisi incommodum fuerit aliunde Noribergam transferre domicilia, vel, quod multè commodius, ex ipsa Noribergensium civitate, sicut & infimos ministros reliquos.

*Numaria
administra-
torum, seu
Quor & un-
de sumendi
administri
Imperialis
ærarij.*

XIII. Salaria cuiq; æqua constituere mearum non est partium: suum Archithesaurario honorarium annuum definire, totius est Imperij, Archithesaurarij, sua reliquis ministris salaria ac stipendia, ex publico solvenda æratio singulo trimestri; majora aliundè Norinbergam commigrantibus, minora Noribergæ commorantibus; honesta ac vitæ tolerandæ paria omnibus & singulis, pro suo cujusque statu, ministerio ac servitio. coactoribus ac annotatoribus, quorum improbius ac molestior labor est, stipendij loco esse videtur immunitas ab omnibus collationibus, hospitium gratis liberaliterque ubiq; venientibus, patens: obolus deniq; ex quibuslibet centum coactis florenis. Magistratibus sua manent jura & emolumenta supra memorata ex collationibus percipienda.

*Horum sala-
ria.*

C. XII.

De quaestorum tabulis rationum, seu rationalibus, ac ratiociniis.

I. Codex quaestorum rationarius duabus constet tabulis, accepti & dati: ut æque certis foliis, folia paginis, paginæ articulis, articuli acceptis & da-

*Nota bona
rationarij.*

& datis, accepta & data numeris, per lineam in marginem deductis, unius cujusque paginæ cunctis in latera numeralia, hæc in summam finalem ritè computatam ac subscriptam à quæstoribus.

Tabularum accepti summa capita, & capitum articuli.

II. Tabulæ accepti quatuor summa habeant capita, hoc est, rubricas & titulos, acceptorum pro Sanctiori, Augustiori, Camerali & militari ærario: quælibet rubrica tot articulos, quot collationes cujuslibet ærarij rationibus relatas.

Tabularum dati capita capitumque articuli.

III. Tabulæ dati aut expensi sex, quatuor primores expensa ex sanctiori, Augustiori, Camerali & militari ærario, duos posteriores expensa Archithesaurij, administratorum salaria, aliaque necessaria exhibentes pro extruendis instruendis conservandis ærarij conclavibus, fornibus, papyro, calamo, atramento, aliisque casualibus sumtibus.

Rationalia rationum articulorum fundamenta.

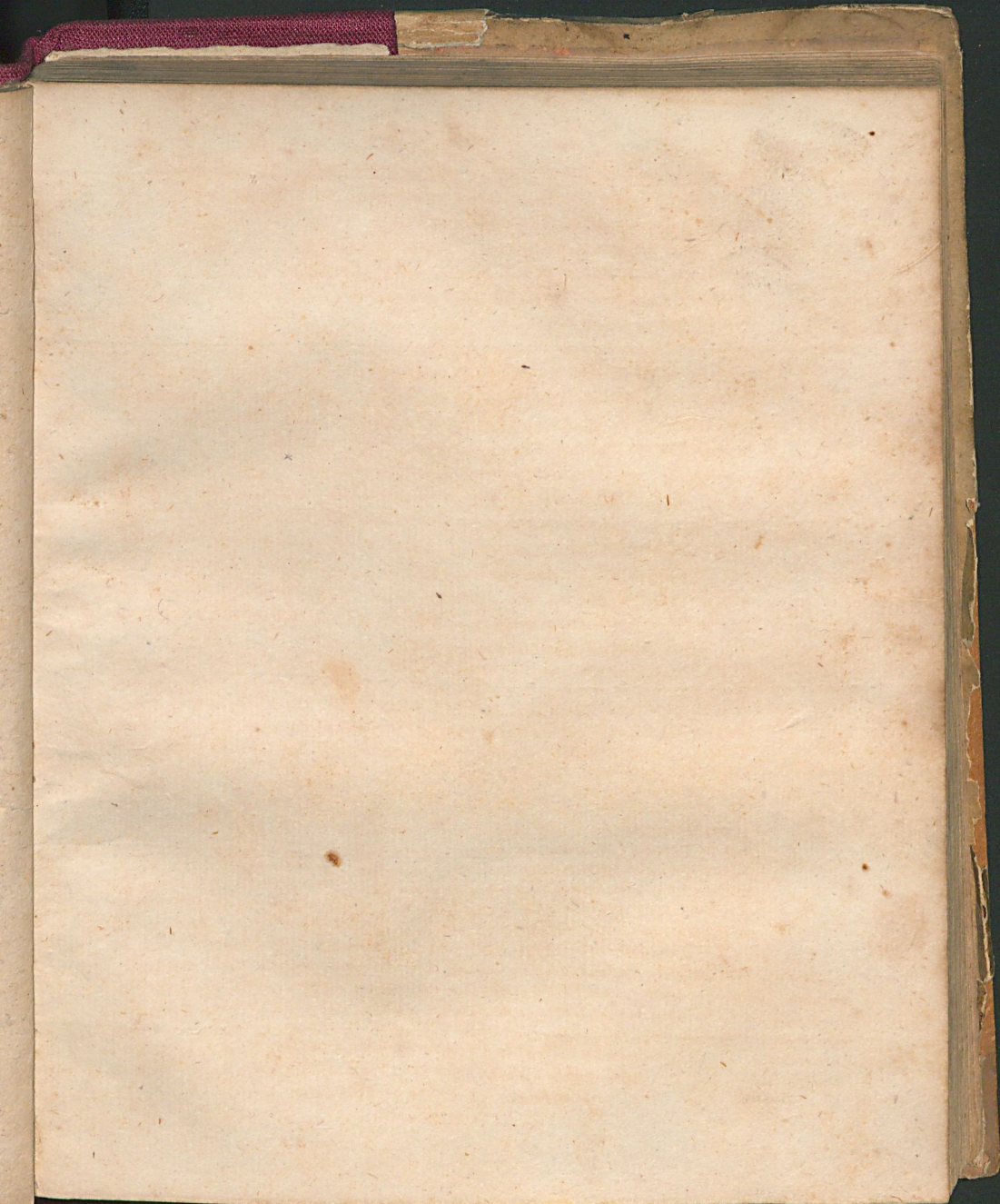
IV. Rationalia sunt rationum adjuncta, instrumenta, schedulæ justificæ, apochæ, attestations, quibus articulorum, & tabularum accepti & dati fides nititur, profectæ vel ab Archithesaurario, vel à directioribus magistratibus, coactoribus circularibus, ex quibus apparet à quibus, quo circulo, quocumque directore, magistratu, coactore, quo anni mense & die, quid acceptum; cujus jussu causa, quo fine quibus quid datum, solum aut expensum: articuli tabularum his destituti rationalibus censentur reproberi, & ipsæ tabulæ ac rationes improbæ.

Quid sit Ratiocinium quibusque constet personis.

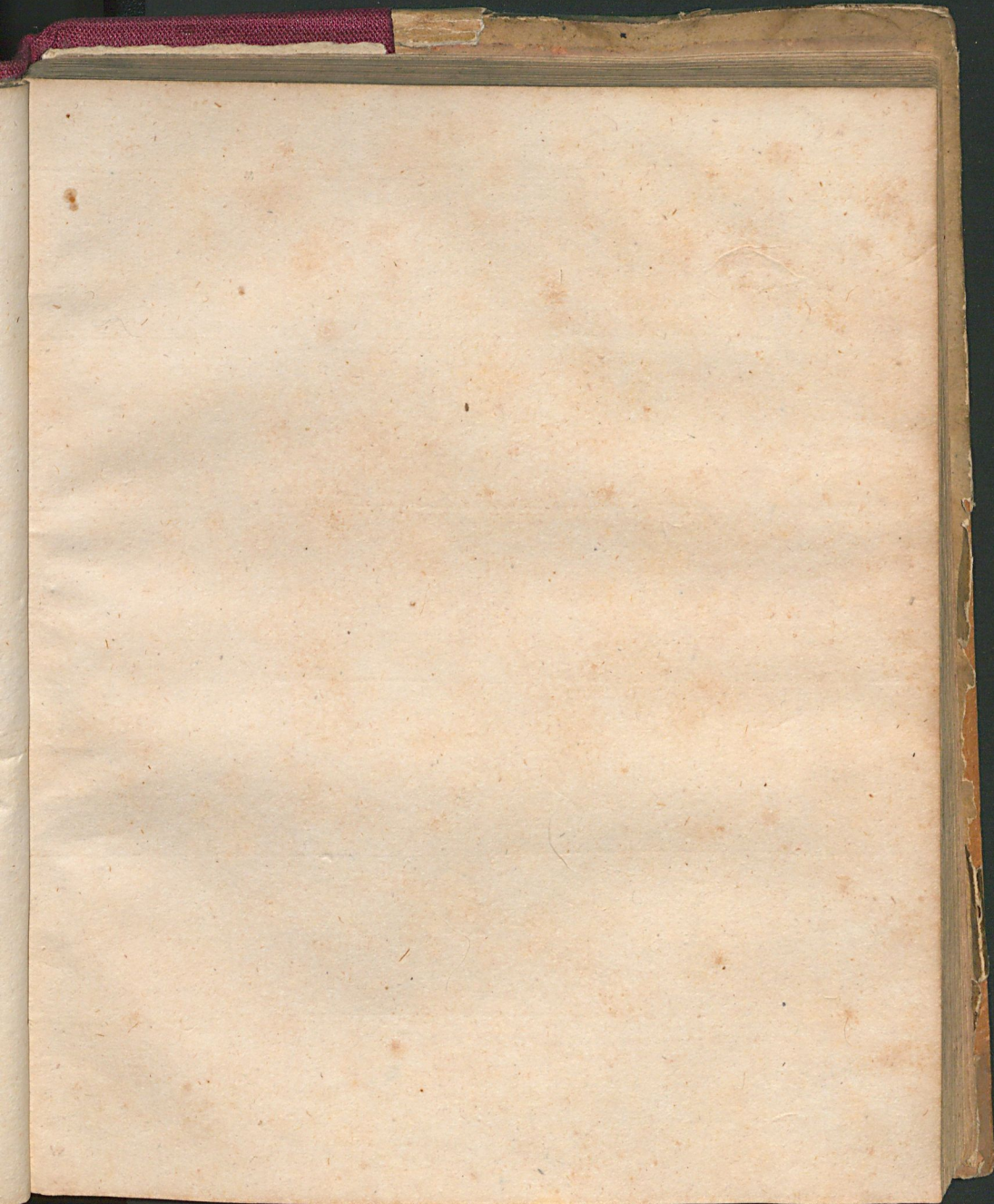
V. Ultrasque tabulis ritè conscriptis, Archithesaurarius stato anni tempore, rationum auditores & examinatores, duos consiliarios, & Advocatos ærarij, ipsosque Calculatores voeat ad ratiocinium, id est, ipsum actum examinandi ac computandi, seu rationes dispungendi, functuros munere quinque suo supra definito, secundum formam ab Archithesaurario præscriptam, integrè, sanctè, nulla ullius personæ alteriusque habitâ ratione considerationis: quibus ritè dispunctis, quæstores, qui rationes reddiderunt & ediderunt, aut paria, aut imparia, aut residua fecerunt; si paria, justæ erunt rationes, si imparia ubi vel data sunt acceptis pauciora & minoræ ærario, utiles sunt rationes, ubi plura ac majora, sumtumque; gravitate collationes antecunt, ærario exitiosæ auditoribus suspicæ, ipsisque quæstoribus graves, si residua, eæque in ærarij scriniis, optimæ erunt rationes; sin in rationum tabulis, pessimæ, sublestæ, perfidiosæ, quæstoribus ignominiosæ, qui reliquum, quod apparet, intra tempus ab Archithesaurario præstitutum, tenentur solvere, præter multam, ubi malè sunt rei fidei, hæc tenus reliquatores, ærarij debitores, donec ei satis aut fecerint aut dederint.

Tertij istius memorabilis Conclusio ac votum auctoris pro horum trium successu.

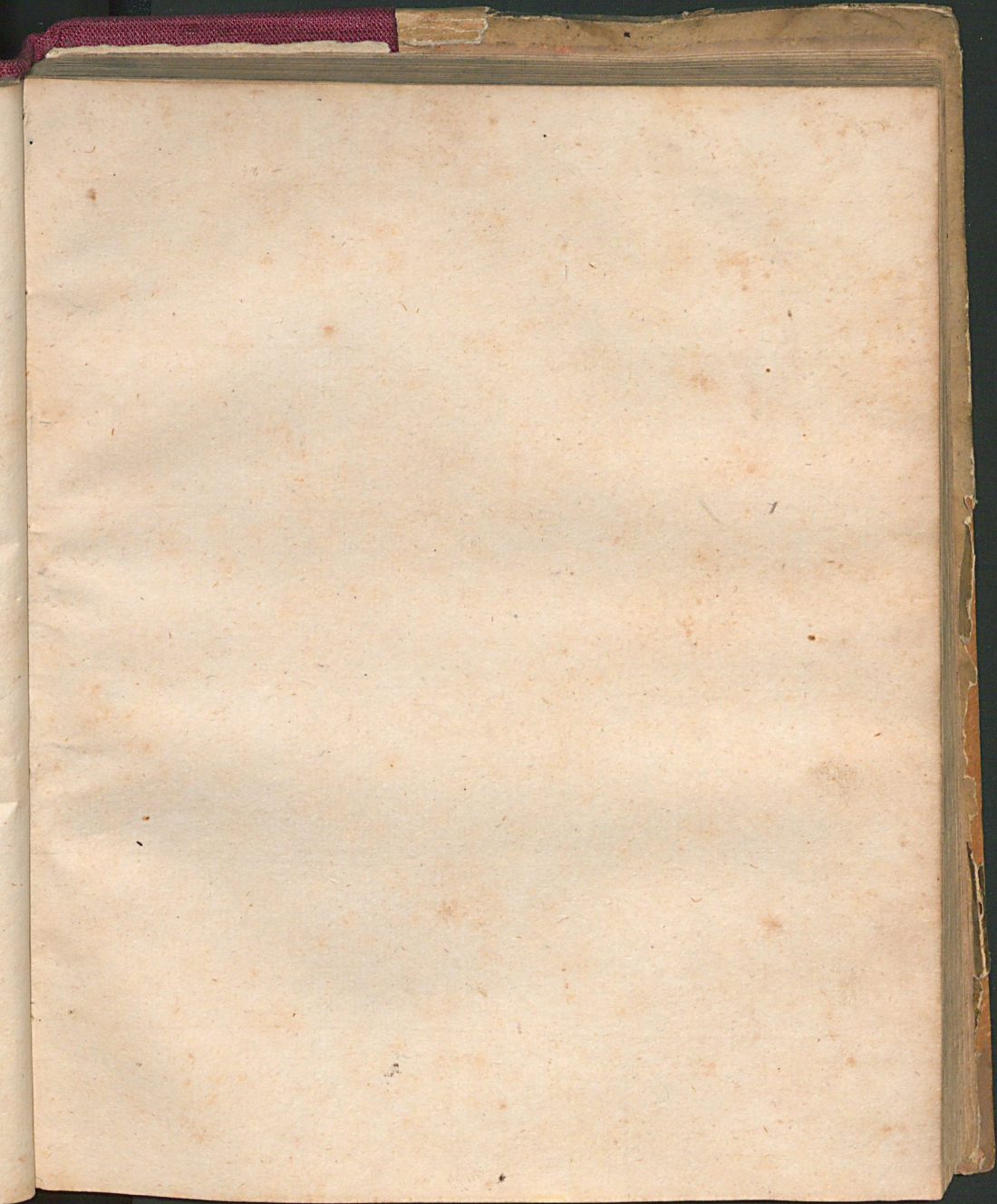
VI. Hæc mihi visa dictu necessaria de constituendo & administrando constituto S. R. I. ærario; quibus ipse, qui, ut nunc sum, aliter non potui, toti Imperio prodesse, volui ac debui; voto finiturus hæc tria S. R. I. memorabilia; summo eidem necessaria, ut summus S. R. I. arbiter Deus eorum necessitatem, facilitatem, utilitatem, mentibus inspiret eorum, quos penes est Universi cura Imperij; relictis illis decernalium comitorum inanibus cogitationibus, consiliis, re- & correlationibus, sine ullo, aut lento exitu atque effectu, His ritè ordinatis S. R. I. intus erit felix, foris formidabile,

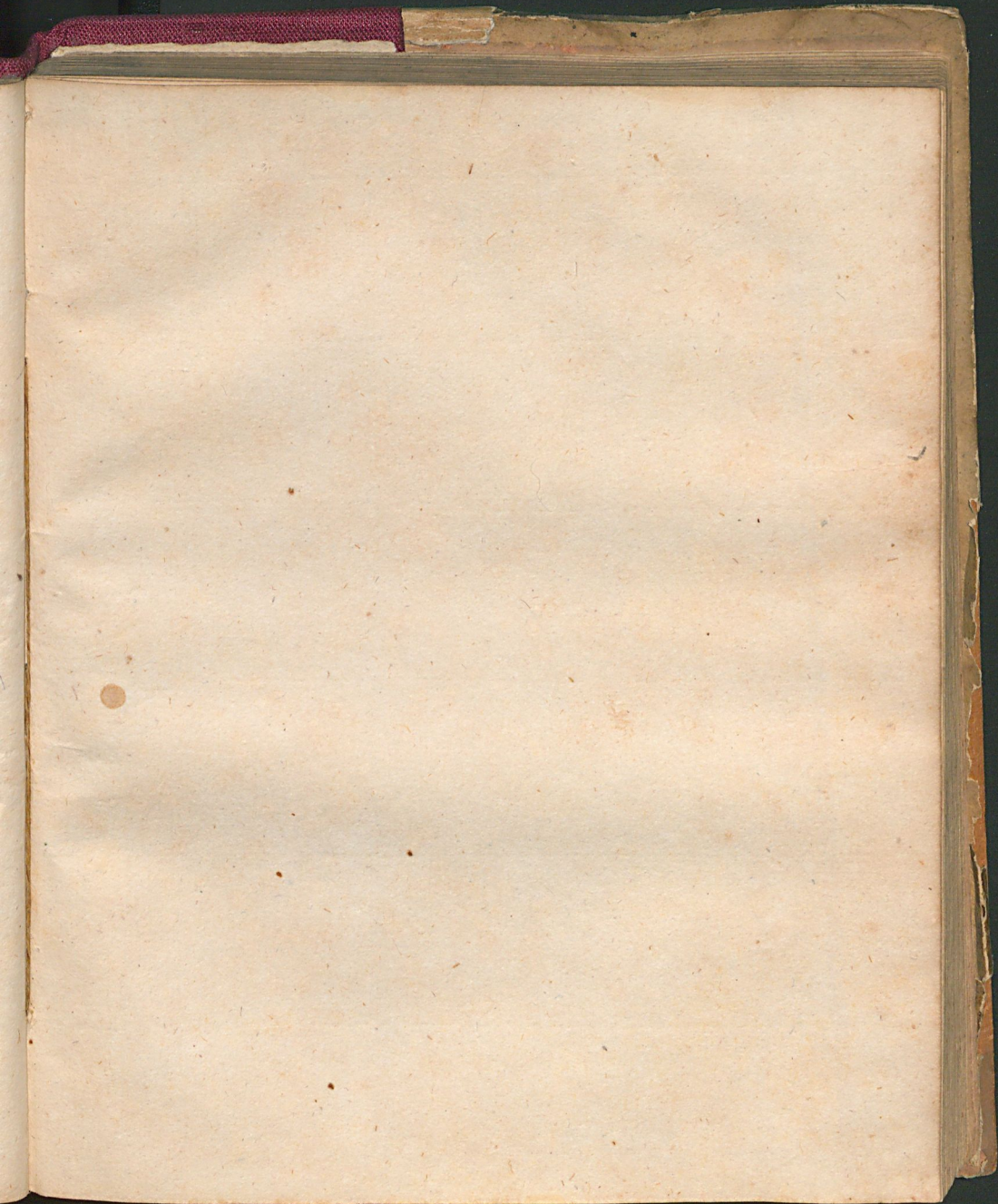

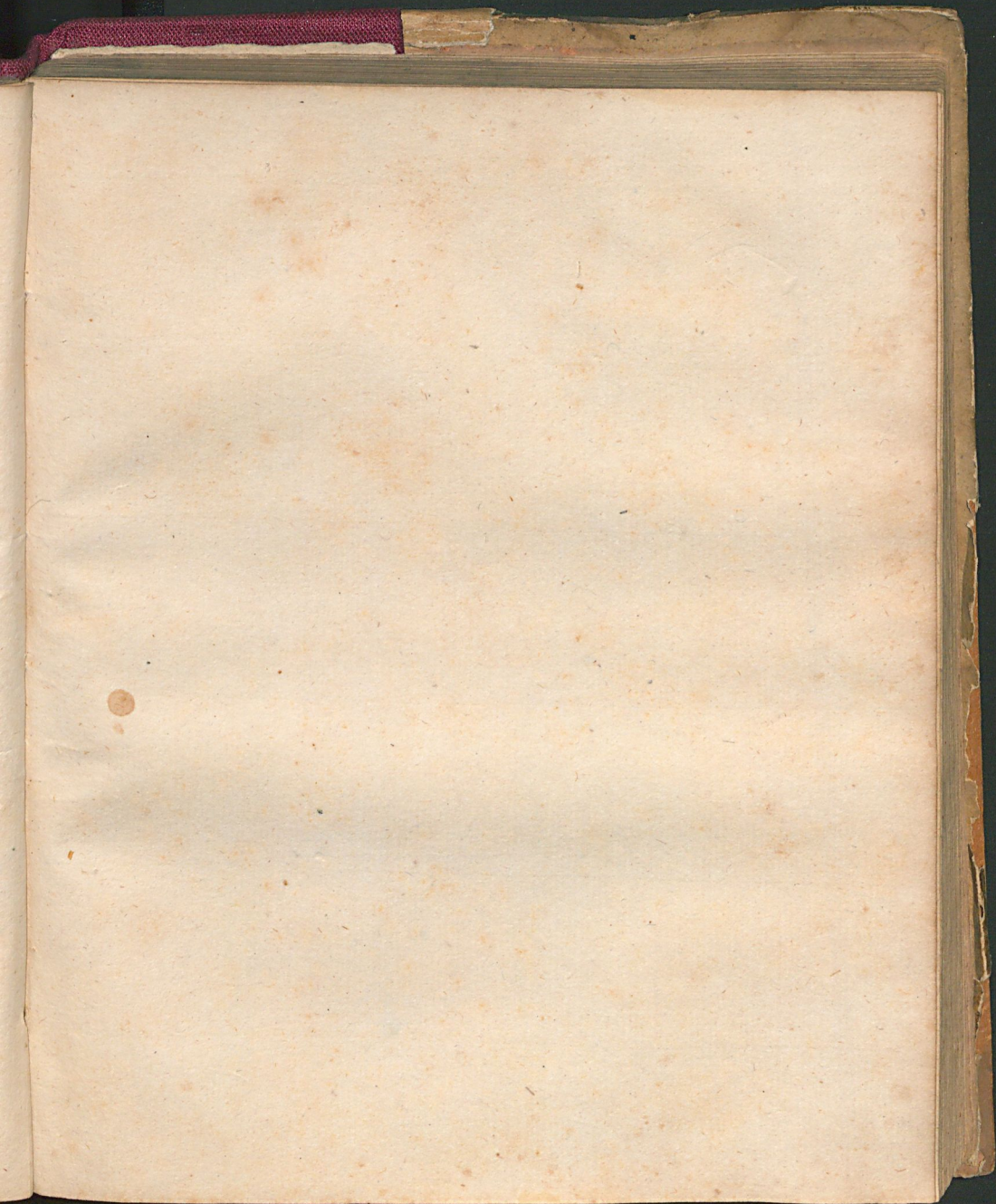

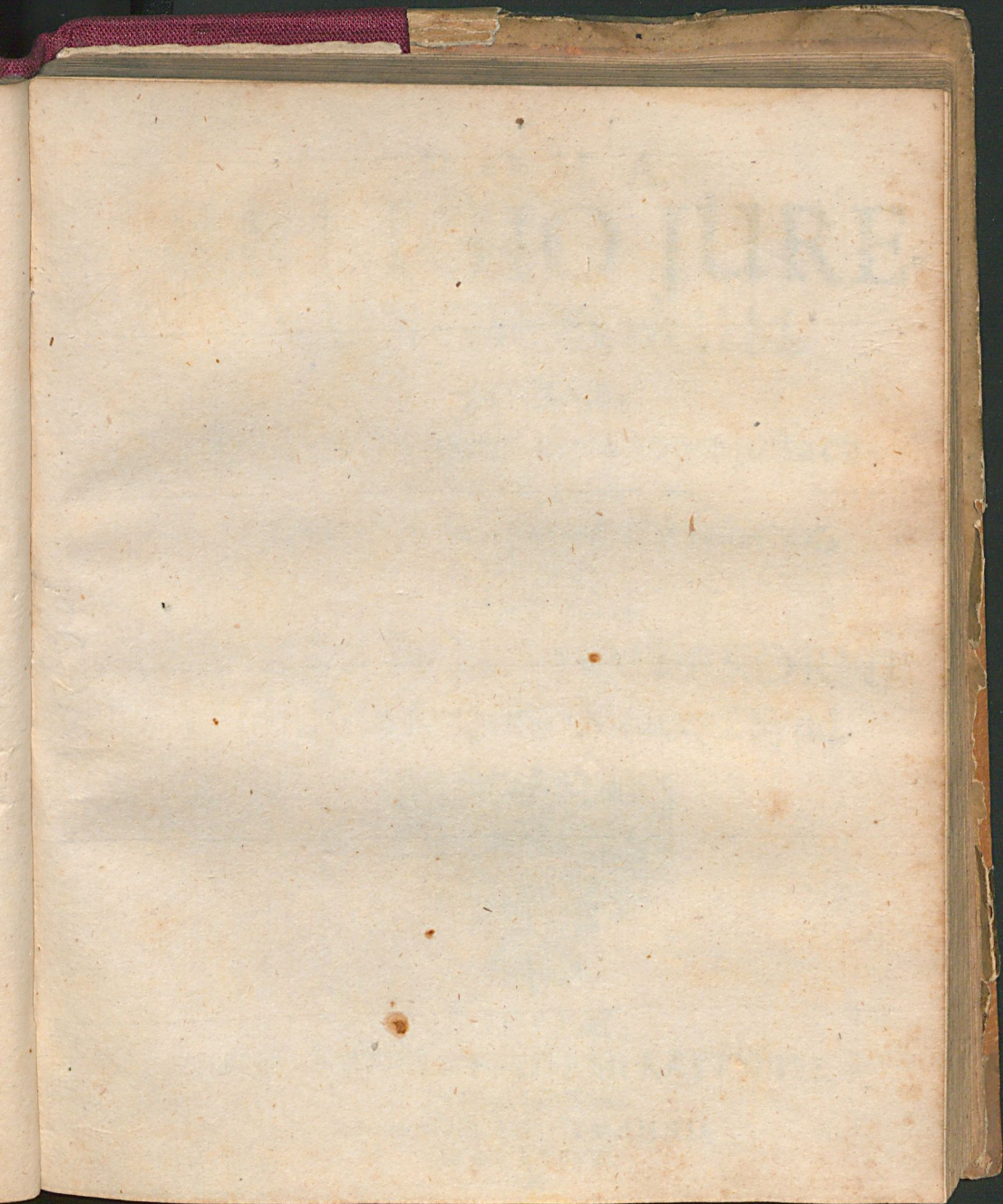

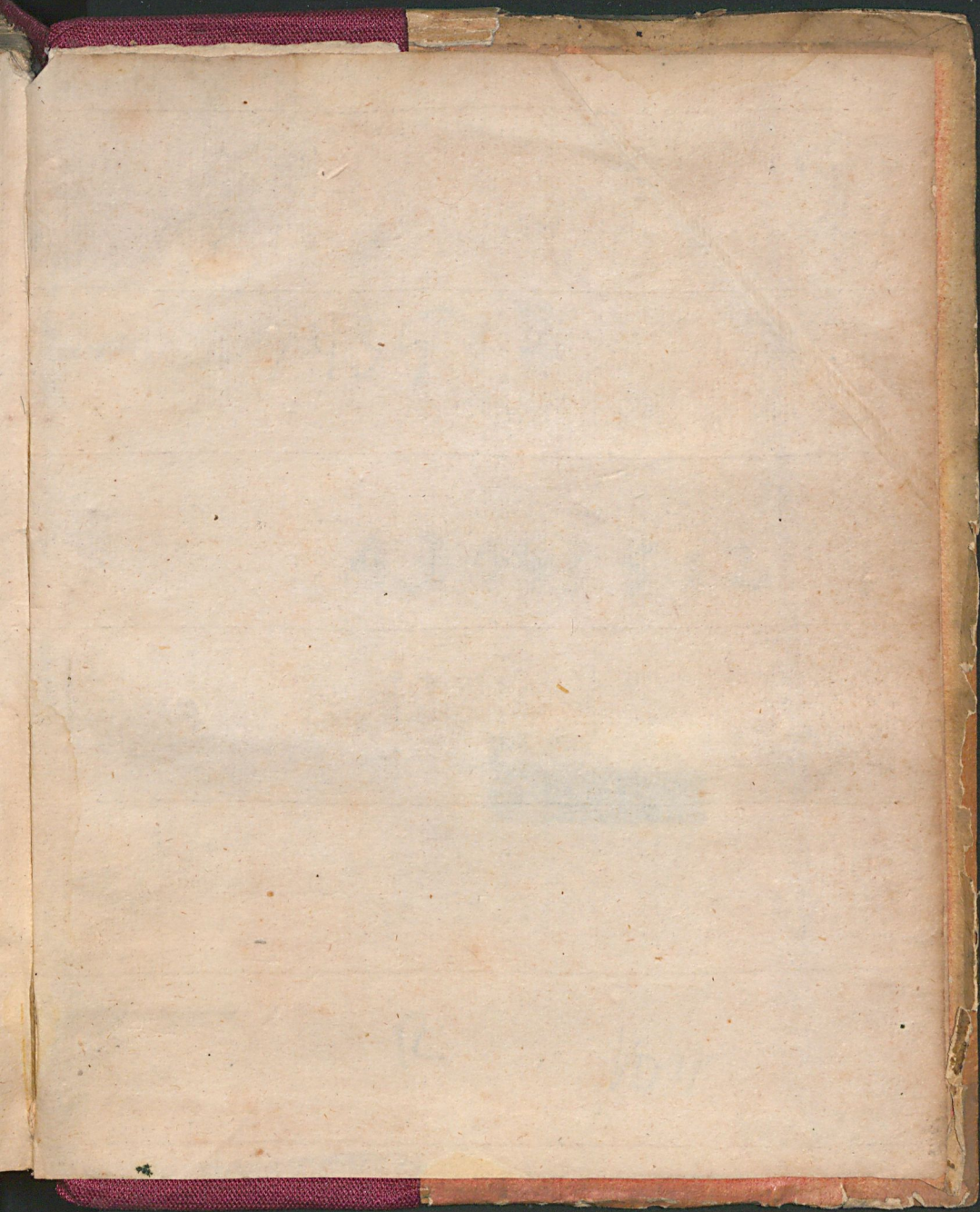

743582

AB 143 582

ULB Halle

3

001 971 077

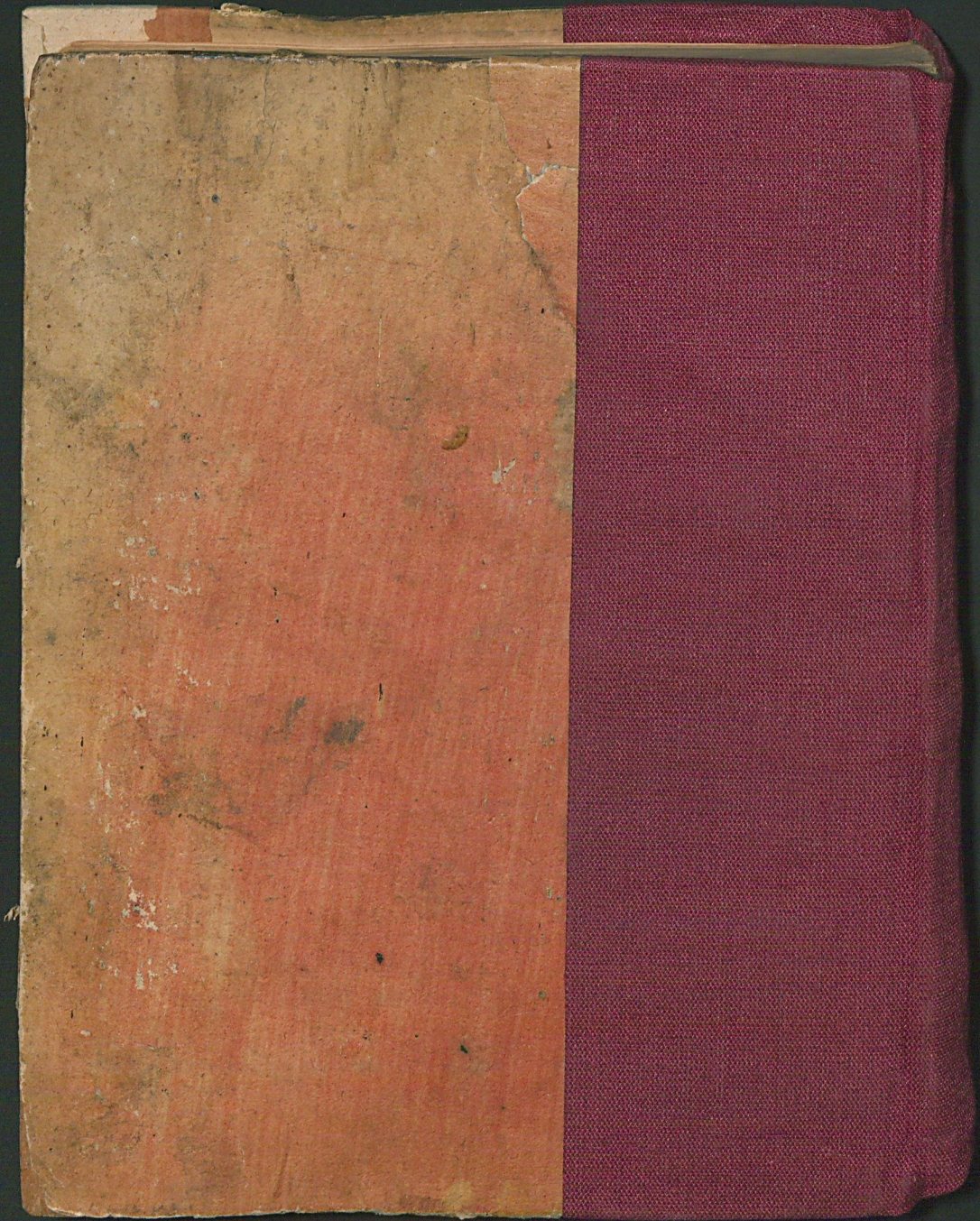

R

V017

Aug. 98 / 1882

4.

MORABILE
TERTIUM

DE

RARIO
IMPERIALI.

CLC LXXIV,

Aaa

